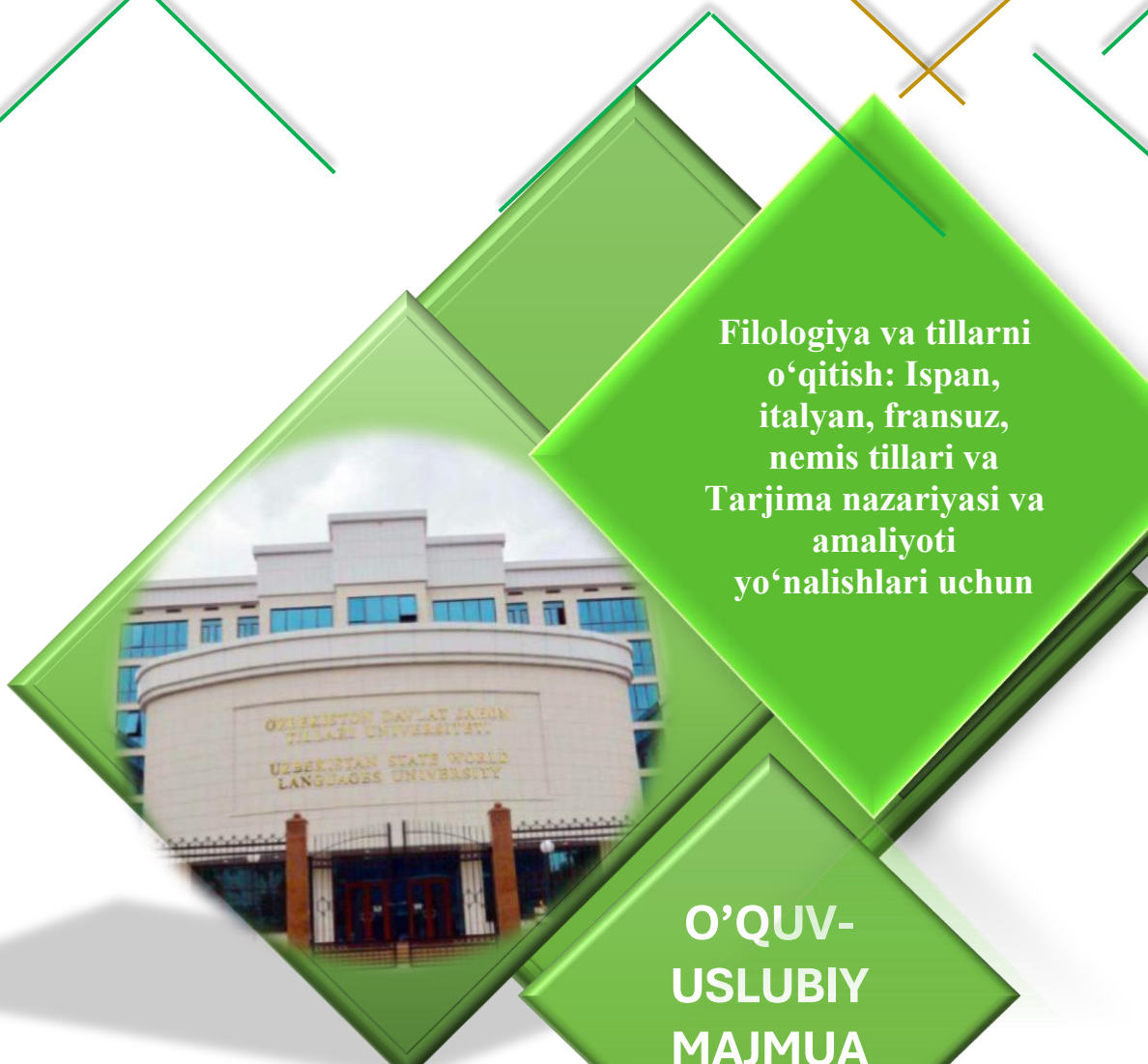


**O'ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI
UNIVERSITETI HUZURIDAGI PEDAGOG
KADRLARNI QAYTA TAYORLASH VA
MALAKASINI OSHIRISH
TARMOQ MARKAZI**



**Filologiya va tillarni
o'qitish: Ispan,
italyan, fransuz,
nemis tillari va
Tarjima nazariyasi va
amaliyoti
yo'nalishlari uchun**

**O'QUV-
USLUBIY
MAJMUA**

**XORIJIY TILNI O'QITISHDA
SUN'IY INTELLEKT
TEXNOLOGIYALARIDAN
FOYDALANISH**

2026

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**OLIY TA’LIM TIZIMI KADRLARINI QAYTA TAYYORLASH VA
MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI**

**O‘ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI UNIVERSITETI
HUZURIDAGI PEDAGOG KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH VA
MALAKASINI OSHIRISH TARMOQ MARKAZI**

XORIJIY TILNI O‘QITISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

moduli bo‘yicha

Oliy ta’lim muassasalari pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malaka oshirish
barcha yo‘nalishlari uchun

O‘QUV-USLUBIY MAJMUA

Toshkent – 2026

Modulning o'quv-uslubiy majmuasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 27-dekabrdagi 485-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan o'quv dasturi va o'quv rejasiga muvofiq ishlab chiqilgan.

Tuzuvchi:

Pedagogika fanlari doktori, professor
U. Begimkulov
tadqiqotchi R. Mannopova

Taqrizchi:

Texnika fanlari nomzodi, dotsent V.A.
Karimova

Uslubiy o'quv majmua dasturi O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti Kengashining qarori bilan tasdiqqa tavsiya qilingan (202__-yil _____dagi-____ sonli bayonnoma).

MUNDARIJA

I.	ISHCHI DASTUR	5
II.	MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTERFAOL TA’LIM METODLARI	
III.	Nazariy materiallar	
IV.	Amaliy mashg‘ulotlar materiallari	
V	Glossariy	
VI.	Keyslar banki	
VII.	Adabiyotlar ro‘yhati	



I. ISHCHI DASTUR

KIRISH

Dastur O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrda tasdiqlangan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, 2019 yil 8 oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-son va 2020 yil 29 oktabrdagi “Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF6097-sonli Farmonlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 17 fevralda qabul qilingan “Sun’iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4996-son, hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 23 sentabrdagi “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 797-sonli Qarorlarida belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda tuzilgan bo‘lib, u oliy ta’lim muassasalari xorijiy til o‘qituvchilarining kasb mahorati hamda innovatsion kompetentligini rivojlantirish, sohaga oid ilg‘or sun’iy intellekt texnologiyalarini qo‘llagan xorijiy til o‘qitish jarayonini yangi bosqichga olib chiqishni maqsad qiladi.

Mamlakatimizda ilm-fanni rivojlantirish maqsadida juda katta qadamlar tashlanib, har bir sohada innovatsion texnologiyalardan foydalanish katta natijalarga erishish mumkinligini hayotning o‘zi ko‘rsatib turibdi. So‘nggi yillarda zamonaviy texnologiyalar oliy ta’lim tizimi arxitekturasini tubdan o‘zgartirib yubordi. Ta’lim berishda zamonaviy va ilg‘or texnologiyalarni ta’lim jarayoniga tatbiq etilishi o‘qitishda modernizatsiyalashuv va o‘qitish metodikasida transformatsiyalashuvni anglatadi. Ingliz tilini o‘qitish va bu tilni keng miqyosda o‘rganilishi mazkur tilni jaxon ilm-fani, iqtisodiyoti, madaniyatida yetakchi bo‘lgan muloqot vositasiga egalik qilishni anglatadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tilni o‘qitishda zamonaviy texnologiyalarning qo‘llanilishi dolzarbdir. Binobarin, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 17 fevralda qabul qilingan “Sun’iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4996-sonli Qarori bizning mamlakatimizda ham bu borada ishlar yangi bosqichga ko‘tarilganini, hamda

jamiyatimizni dunyo xamjamiyatiga integratsiyalashuvi sari izchil odimlayotganini anglatadi.

Bugungi kunda butun dunyoda tillarni o'qitishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash jaddallashmoqda, chet tillarini o'rganish tajribasini boyitishda sun'iy intellekt kabi zamonaviy texnologiyalarninigi roli tobora ortib bormoqda. Sun'iy intellekt, o'z navbatida, ta'limda muhim rol o'ynaydi, ta'lim oluvchilarning bilimlarni o'zlahstirishlari va rivojlanishlariga muhim hissa qo'shadi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining doimiy rivojlanishi bilan ta'lim samaradorligi va qulayligini oshirishi mumkin bo'lgan innovatsion ta'lim platformalarini yaratish mumkin bo'ladi.

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash xorijiy tilni o'qitish metodikasining sezilarli rivojlanishini anglatadi, shu jumladan sun'iy intellektdan foydalanish o'quv jarayonini sezilarli darajada tezlashtirishi va yaxshilashi, tinglovchilar tajribasini boyitishi va xorijiy tilni o'zlashtirishdagi muvaffaqiyatini oshirishi mumkin, shuningdek, ko'proq ma'lumotlarga ega bo'lish va ularni tahlil qilish, samarali shakllarda ularni talaba e'tiboriga yetkazish imkoni beradi. Bu esa o'z o'rnida an'anaviy vositalar bilan o'qitishdandan farqli ularok, xorijiy tilda yuqori natijalarga erishishni ta'minlaydi. Shunday qilib, xorijiy tilni o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish til o'qitish bilan bevosita bog'lik bo'lgan va kerakli maqsadlarga erishishga olib keladigan usullar, vositalar, materiallar, moslamalar, tizimlar va strategiyalarning innovatsion qo'llanilishini o'z ichiga oladi, hamda ta'lim mazmunini oshirish uchun bir qator potensial imkoniyatlarni yaratadi. Ishchi dastur doirasida berilayotgan mavzular mazmuni ta'lim oluvchilarninigi sun'iy intellektning tarixiy rivojlanishi, asosiy tushunchalari, turlari va amaliyotda qo'llanilishi, tinglab tushunish, o'qish, yozish, gapirish va talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish, sun'iy intellekt yordamida grammatika va uslubni tahrir qilish, lug'at boyligini oshirish, kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha tegishli bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni takomillashtirishga xizmat qiladi.

Modulning maqsadi va vazifalari

Modulning maqsadi: Oliy ta'lim muassasalari pedagog kadrlarini xorijiy til o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga oid yangi bilim, ko'nikma hamda malakalarini tarkib toptirishdan iborat.

Modulning vazifalari:

- sun'iy intellektning tarixiy rivojlanishi, asosiy tushunchalari, turlarini o'rganish va amaliyotda qo'llash;
- kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining amaliy ahamiyatini ochib berish;
- xorijiy til ko'nikmalarini o'qitishda sun'iy intellektdan ahamiyatini ochib berish;
- xorijiy tilda tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellektga asoslangan ilovalar bilan tanishtirish;
- xorijiy tilda gapirish, taqdimot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish;
- xorijiy tilda o'qish va yozish ko'nikmalarini o'qitishda sun'iy intellekt vositalari bilan tanishish va amaliyotda qo'llash orqali o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini yanada samarali qilish.

Modul bo'yicha tinglovchilarning bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar

“Xorijiy tili o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish” modulini o'zlashtirish jarayonida:

Tinglovchi:

- sun'iy intellektning tarixiy rivojlanishi, asosiy tushunchalari, turlari va amaliyotda qo'llanilishini;
- ta'limda sun'iy intellektning ahamiyati, afzalliklari va kamchiliklarini;
- dars jarayonida o'qituvchi va sun'iy intellektning vazifalari hamda o'rtadagi balansni;
- sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda etika me'yorlari va xavfsizlik qoidalarini;

- tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalarini;
- o'qish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektni;
- sun'iy intellekt bilan interaktiv o'qish tajribasini;
- yozish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt vositalarini;
- gapirish ko'nikmasini baholashda sun'iy intellektni;
- Gemifikatsiya va kreativ o'yinlarni ***bilishi*** lozim.

Tinglovchi:

• xorijiy til o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rnini tahlil etish va baholash;

• sun'iy intellekt texnologiyalariga asoslangan audio ilovalardan foydalanish;

• sun'iy intellekt yordamida tinglab tushunish ko'nikmasini baholash va tahlil qilish;

• o'qish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish;

• yozish ko'nikmasini baholashda sun'iy intellektni qo'llash;

• gapirish va talaffuz ko'nikmalarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanish;

• sun'iy intellekt yordamida mummoni tahlil qilish va keng qamrovli yechimlar topish ***ko'nikma va malakalariga*** ega bo'lishi lozim.

Tinglovchi:

• sun'iy intellekt yordamida matnni tahlil qilish, asosiy g'oyalarni aniqlash va o'qish ko'nikmasini baholash;

• Brainstorming va matn tuzilmasini rejalashtirish;

• sun'iy intellekt yordamida grammatika va uslubni tahrir qilish, lug'at boyligini oshirish;

• sun'iy intellekt yordamida interaktiv muloqot va virtual muhit yaratish;

• xorijiy tilda kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish;

• kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalarini tadbiq etish ***kompetensiyalariga*** ega bo'lishi lozim.

Modulni tashkil etish va o‘tkazish bo‘yicha tavsiyalar

“Xorijiy tili o‘qitishda sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish” moduli ma’ruza va amaliy mashg‘ulotlar shaklida olib boriladi.

Modulni o‘qitish jarayonida ta’limning zamonaviy metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishi, shuningdek, ma’ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida taqdimot va elektron-didaktik texnologiyalarni;

- o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlarda texnik vositalardan, blist-so‘rovlar, aqliy hujum, guruhli fikrlash, kichik guruhlar bilan ishlash va boshqa interfaol ta’lim metodlarini qo‘llash nazarda tutiladi.

Mazkur modul bo‘yicha o‘quv mashg‘ulotlari asosan interaktiv ta’lim prinsiplari asosida quyidagi o‘qitish shakllarida tashkil etiladi.

- ma’ruzalar, amaliy mashg‘ulotlar (ma’lumotlar va texnologiyalarni anglab olish, motivatsiyani rivojlantirish, nazariy bilimlarni mustahkamlash);

- davra suhbatlari (egallangan bilimlar asosida kabi kompetensiyalarni rivojlantirish, eshitish, idrok qilish va mantiqiy xulosalar chiqarish);

- bahs va munozaralar (o‘zaro tajriba almashish orqali kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish).

Modulning o‘quv rejadagi boshqa modullar bilan bog‘liqligi va uzviyligi

“Xorijiy tili o‘qitishda sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish” moduli bo‘yicha mashg‘ulotlar o‘quv rejasidagi “Pedagogik faoliyatda raqamli kompetensiyalar”, “Ilmiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish”, “Pedagogning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish” modullari bilan o‘zaro bog‘liq hamda uslubiy jihatdan uzviy bog‘langan holda xorijiy til o‘qitish jarayonida sun‘iy intellekt texnologiyalarini qo‘llash, ularni tahlil etish, amalda qo‘llash va baholashga doir kasbiy kompetentlikka ega bo‘ladilar.

Modulning oliy ta’limdagi o‘rni

Modulni o‘zlashtirish orqali tinglovchilar sun‘iy intellekt tizimlarining paydo bulishi, rivojlanishi va imkoniyatlari, turlari hamda ularni xorijiy til o‘qitish jarayonida

qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga doir kasbiy bilim va malakalarga ega bo'ladilar.

MODUL BO'YICHA SOATLAR TAQSIMOTI

	Modul mavzulari	Auditoriya o'quv yuklamasi		
		Jami	jumladan	
			Nazariy	Amaliy mashg'ulot
1.	Sun'iy intellektga kirish. Sun'iy intellektning xorijiy tillarni o'qitishdagi imkoniyatlari. Kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalari	2	2	
2.	Xorijiy til ko'nikmalarini shakllantirishda sun'iy intellektdan foydalanish (Tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalari)	2		2
3.	Xorijiy til ko'nikmalarini shakllantirishda sun'iy intellektdan foydalanish (O'qish va yozish ko'nikmalari)	2		2
	Jami:	6	2	4

NAZARIY MASHG'ULOT MAZMUNI

1-MAVZU: SUN'IY INTELLEKTGA KIRISH. SUN'IY INTELLEKTNING XORIJIY TILLARNI O'QITISHDAGI IMKONIYATLARI. KREATIV VA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI. (2 soat)

Sun'iy intellektning tarixiy rivojlanishi, asosiy tushunchalari, turlari va amaliyotda qo'llanilishi. Ta'limda sun'iy intellektning ahamiyati, afzalliklari va kamchiliklari. Dars jarayonida o'qituvchi va sun'iy intellektning vazifalari va o'rtadagi balans. Xorijiy til o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda etika me'yorlari va xavfsizlik qoidalari. Kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalari. Sun'iy

intellekt yordamida mummoni tahlil qilish va keng qamrovli yechimlar topish. Gemifikatsiya va kreativ o'yinlar.

AMALIY MASHG'ULOTLAR MAZMUNI

1-AMALIY MASHG'ULOT: XORIJIY TIL KO'NIKMALARINI O'QITISHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH (TINGLAB TUSHUNISH VA GAPIRISH KO'NIKMALARI).

(2 soat)

Tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalari. Sun'iy intellekt texnologiyalariga asoslangan audio ilovalar. Sun'iy intellekt yordamida tinglab tushunish ko'nikmasini baholash va tahlil qilish. Tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellektga asoslangan app.twee.com ilovasining afzalliklari. Gapirish va talaffuz ko'nikmalarini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalari. Taqdimot qilish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish. Gapirish ko'nikmasini rivojlantiruvchi chatbotlar.

2-AMALIY MASHG'ULOT: XORIJIY TIL KO'NIKMALARINI O'QITISHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH (YOZISH VA O'QISH KO'NIKMALARI).

(2 soat)

Yozish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni. Yozish ko'nikmasini rivojlantiruvchi sun'iy intellektga asoslangan ilovalar. O'qish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish. Xorijiy tilda matnlarni samarali o'qishga yordam beruvchi sun'iy intellekt texnologiyalari.

II. MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTERFAOL TA’LIM METODLARI

II. MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL TA’LIM METODLARI

“REFLECT 3-2-1” metodi

Metodning maqsadi: Reflect 3-2-1 metodi ta’lim oluvchilarga darsda o‘rganilgan mavzular haqida chuqurroq o‘ylashga yordam berish uchun tuzilgan. 3-2-1 metodining ko‘plab variantlari va uni qo‘llash mumkin bo‘lgan ko‘plab mazmunli sohalar mavjud. Odatda, 3-2-1 metodi ta’lim oluvchilardan mazmunni qismlarga bo‘lib mulohaza yuritishni talab qiladi. Talabalar bitta so‘rovga uchta javob, boshqa so‘rovga ikkita javob va yakuniy so‘rovga bitta javob berishlari kerak.

Siz o‘rgangan 3 narsa

Siz bilmoqchi bo‘lgan 2 ta savol

Sizda paydo bo‘lgan 1 ta muammo



“KWHL” metodi

Metodning maqsadi: Mazkur metod tinglovchilarni yangi axborotlar tizimini qabul qilishi va bilimlarni tizimlashtirishi uchun qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod tinglovchilar uchun mavzu bo‘yicha qo‘yidagi jadvalda berilgan savollarga javob topish mashqi vazifasini belgilaydi.

Izoh. KWHL:

Know – nimalarni bilaman?

Want – nimani bilishni xohlayman?

How - qanday bilib olsam bo‘ladi?

Learn - nimani o‘rganib oldim?

“KWHL” metodi	
1. Nimalarni bilaman: -	2. Nimalarni bilishni xohlayman, nimalarni bilishim kerak: -
3. Qanday qilib bilib va topib olaman: -	4. Nimalarni bilib oldim: -

“W1H” metodi

Metodning maqsadi: Mazkur metod tinglovchilarni yangi axborotlar tizimini qabul qilishi va bilimlarni tizimlashtirishi uchun qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod tinglovchilar uchun mavzu bo‘yicha qo‘yidagi jadvalda berilgan oltita savollarga javob topish mashqi vazifasini belgilaydi.

What?	Nima? (ta’rifi, mazmuni, nima uchun ishlatiladi)	
Where?	Qaerda (joylashgan, qaerdan olish mumkin)?	
What kind?	Qanday? (parametrlari, turlari mavjud)	
When?	Qachon? (ishlatiladi)	
Why?	Nima uchun? (ishlatiladi)	
How?	Qanday qilib? (yaratiladi, saqlanadi, to‘ldiriladi, tahrirlash mumkin)	

“SWOT-tahlil” metodi

Metodning maqsadi: mavjud nazariy bilimlar va amaliy tajribalarni tahlil qilish, taqqoslash orqali muammoni hal etish yo‘llarni topishga, bilimlarni mustahkamlash, takrorlash, baholashga, mustaqil, tanqidiy fikrlashni, nostandart tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

S – (strength)	• кучли томонлари
W – (weakness)	• заиф, кучсиз томонлари
O – (opportunity)	• имкониятлари
T – (threat)	• хавфлар

2.1-rasm.

“Keys-stadi” metodi

«**Keys-stadi**» - inglizcha soʻz boʻlib, («case» – aniq vaziyat, hodisa, «stadi» – oʻrganmoq, tahlil qilmoq) aniq vaziyatlarni oʻrganish, tahlil qilish asosida oʻqitishni amalga oshirishga qaratilgan metod hisoblanadi. Mazkur metod dastlab 1921 yil Garvard universitetida amaliy vaziyatlardan iqtisodiy boshqaruv fanlarini oʻrganishda foydalanish tartibida qoʻllanilgan. Keysda ochiq axborotlardan yoki aniq voqea-hodisadan vaziyat sifatida tahlil uchun foydalanish mumkin.

“Keys metodi” ni amalga oshirish bosqichlari

Ish bosqichlari	Faoliyat shakli va mazmuni
1-bosqich: Keys va uning axborot taʼminoti bilan tanishtirish	✓ yakka tartibdagi audio-vizual ish; ✓ keys bilan tanishish (matnli, audio yoki media shaklda); ✓ axborotni umumlashtirish; ✓ axborot tahlili; ✓ muammolarni aniqlash
2-bosqich: Keysni aniqlashtirish va oʻquv topshirigʻni belgilash	✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muammolarni dolzarblik ierarxiasini aniqlash; ✓ asosiy muammoli vaziyatni belgilash
3-bosqich: Keysdagi asosiy muammoni tahlil etish orqali oʻquv topshirigʻining yechimini izlash, hal etish yoʻllarini ishlab chiqish	✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muqobil yechim yoʻllarini ishlab chiqish; ✓ har bir yechimning imkoniyatlari va toʻsiqlarni tahlil qilish; ✓ muqobil yechimlarni tanlash
4-bosqich: Keys yechimini shakllantirish va asoslash, taqdimot.	✓ yakka va guruhda ishlash; ✓ muqobil variantlarni amalda qoʻllash imkoniyatlarini asoslash;

	✓ ijodiy-loyiha taqdimotini tayyorlash; ✓ yakuniy xulosa va vaziyat yechimining amaliy aspektlarini yoritish
--	---

“Insert” metodi

Metodni amalga oshirish tartibi:

- o‘qituvchi mashg‘ulotga qadar mavzuning asosiy tushunchalari mazmuni yoritilgan matnni tarqatma yoki taqdimot ko‘rinishida tayyorlaydi;
- yangi mavzu mohiyatini yorituvchi matn ta’lim oluvchilarga tarqatiladi yoki taqdimot ko‘rinishida namoyish etiladi;
- ta’lim oluvchilar individual tarzda matn bilan tanishib chiqib, o‘z shaxsiy qarashlarini maxsus belgilar orqali ifodalaydilar. Matn bilan ishlashda talabalar yoki qatnashchilarga quyidagi maxsus belgilardan foydalanish tavsiya etiladi:

Belgilar	Matn
“V” – tanish ma’lumot.	
“?” – mazkur ma’lumotni tushunmadim, izoh kerak.	
“+” bu ma’lumot men uchun yangilik.	
“– ” bu fikr yoki mazkur ma’lumotga qarshiman?	

Belgilangan vaqt yakunlangach, ta’lim oluvchilar uchun notanish va tushunarsiz bo‘lgan ma’lumotlar o‘qituvchi tomonidan tahlil qilinib, izohlanadi, ularning mohiyati to‘liq yoritiladi. Savollarga javob beriladi va mashg‘ulot yakunlanadi.

II. NAZARIY MATERIALLAR

III. NAZARIY MASHG'ULOT

1-MAVZU: SUN'IY INTELEKTGA KIRISH. SUN'IY INTELEKTNING XORIJIY TILLARNI O'QITISHDAGI IMKONIYATLARI. KREATIV VA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELEKT TEXNOLOGIYALARI.

REJA:

1. Sun'iy intellektning tarixiy rivojlanishi, asosiy tushunchalari, turlari va amaliyotda qo'llanilishi;
2. Ta'limda sun'iy intellektning ahamiyati, afzalliklari va kamchiliklari;
3. Xorijiy til o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni;
4. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda etika me'yorlari va xavfsizlik qoidalari;
5. Kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalari;

1. Sun'iy intellektning tarixiy rivojlanishi, asosiy tushunchalari, turlari va amaliyotda qo'llanilishi

Sun'iy intellekt (Artificial Intelligence) bu an'anaviy ravishda inson intellektini talab qiladigan vazifalarni bajarishga qodir bo'lgan tizimlar va mashinalarni yaratishga qaratilgan kompyuter sohasidir. U texnologiyalarga idrok etish, tilni tushunish, ma'lumotlardan o'rganish, fikrlash, muammolarni hal qilish, qaror qabul qilish va yangi axborot yoki muhitga moslashish imkonini beradigan algoritmlar va hisoblash tizimlarini loyihalashni o'z ichiga oladi.

O'z mohiyatiga ko'ra, sun'iy intellekt yagona texnologiya emas, balki turli kichik sohalarni, jumladan, mashinaviy o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash, robototexnika va bilimlarni taqdim etishni birlashtirgan keng fan. Ushbu kichik sohalar ma'lumotlarni qayta ishlaydigan, qonuniyatlarni analiz qiladigan va mustaqil qarorlar qabul qila oladigan aqlli tizimlarni yaratish uchun birgalikda ishlaydi. Masalan, mashinaviy o'rganish algoritmi kelajakdagi tendensiyalarni bashorat qilish uchun katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishi mumkin, tabiiy tilni qayta ishlash modeli esa mashinalarga inson tilini tushunish va yaratish imkonini beradi.

Sun'iy intellekt tizimlari ma'lumotlarga tayanadi. Ular o'zaro munosabatlarni aniqlash, tahlil qilish va bashorat qilish yoki qaror qabul qilish uchun tizimli yoki tizimli bo'lmagan ma'lumotlar to'plamlarini tahlil qiladilar. Dasturchi har bir harakat uchun aniq ko'rsatmalar beradigan an'anaviy dasturlashdan farqli o'laroq, sun'iy intellekt tizimlarni vaqt o'tishi bilan ishlash jarayonini yaxshilash uchun mashinaviy o'rganish kabi usullardan foydalanadi.

Tor doiradagi sun'iy intellekt - bu ma'lum bir vazifa yoki vazifalar to'plamida yuqori natijalarga erishishga mo'ljallangan sun'iy intellekt tizimlaridir. Ushbu tizimlar oldindan belgilangan domen doirasida ishlaydi. Masalan, ovozli buyruqlarga javob beradigan virtual yordamchilar va yuzni aniqlash dasturiy ta'minoti kabi.

Umumiy sun'iy intellekt esa, aksincha, insonning butun aql-zakovatini takrorlashga intiladi. U mashinalarga inson bajarishi mumkin bo'lgan har qanday intellektual vazifani bir nechta sohalarda va har bir vazifa uchun maxsus dasturlashni talab qilmasdan bajarish imkonini beradi. Bugungi kunda tor doiradagi sun'iy intellekt keng qo'llanilayotgan bo'lsa-da, umumiy sun'iy intellekt nazariy tushuncha va faol tadqiqot sohasi bo'lib qolmoqda.

Sun'iy intellekt tizimlari samarali ishlashi uchun ko'pincha bir nechta texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Masalan:

Idrok: Sun'iy intellekt atrof-muhitni tushunish uchun tasvirlar, tovushlar yoki jismoniy harakatlar kabi sensor ma'lumotlarni sharhlay oladi. Misol uchun, kompyuter vizualizatsiyasi mashinalarga vizual ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish imkonini beradi.

Mulohaza yuritish va qaror qabul qilish: sun'iy intellekt modellari muammolarni tahlil qilish, tanlovlarni baholash va qaror qabul qilish uchun mantiqiy asosdan foydalanadi. Bunga prognostik modellashtirish va optimallashtirish usullari kiradi.

O'rganish: Sun'iy intellekt tizimlari yangi ma'lumotlarga moslashish orqali o'z ish faoliyatini yaxshilaydi. Bu o'rganish nazorat ostida, nazoratsiz yoki mustahkamlovchi ta'lim kabi turli shakllarda sodir bo'lishi mumkin.

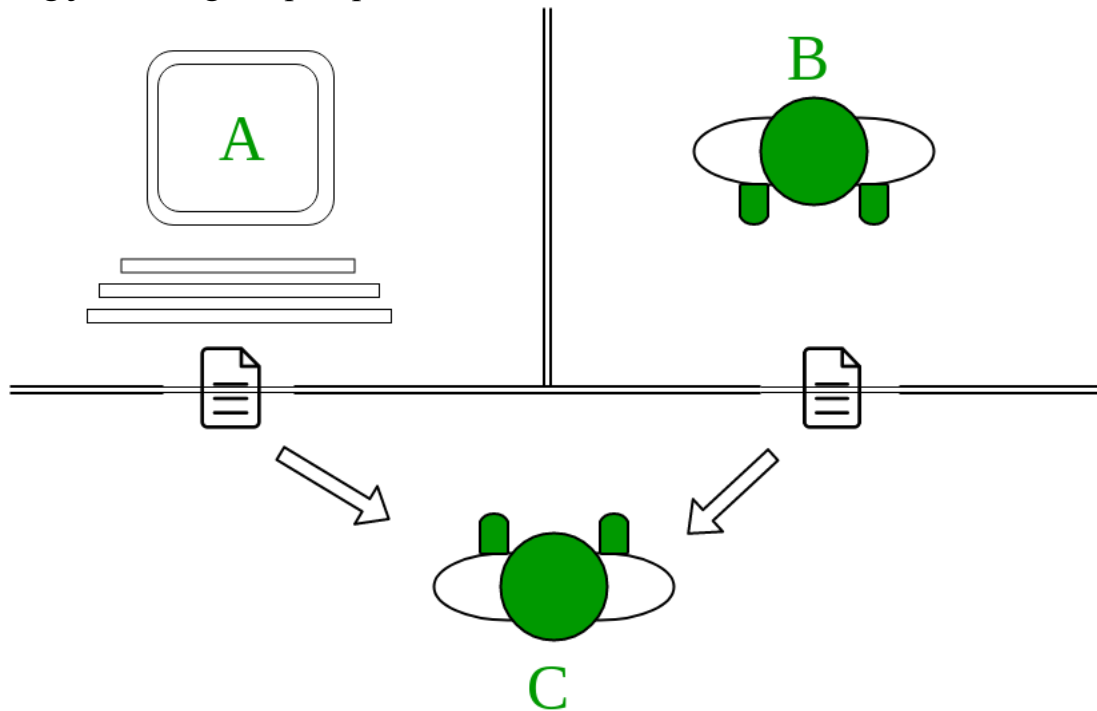
Muloqot: sun'iy intellekt tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) yordamida inson tilini tushunishi va yaratishi mumkin. Bu unga odamlar bilan mazmunli muloqot qilish imkonini beradi.

Sun'iy intellektning o'ziga xos xususiyatlaridan biri uning vazifalarni mustaqil ravishda bajarish qobiliyatidir. Avtonom tizimlar sun'iy intellektidan foydalanib, insonning doimiy aralashuvisiz ishlaydi, dasturlashtirish va qayta ishlangan ma'lumotlarga asoslanib qarorlar qabul qiladi. Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt - bu ma'lumotlar, algoritmlar va hisoblash quvvatini birlashtiradigan, mashinalarga aqliy vazifalarni bajarishga imkon beradigan transformatsion maydondir. Uning imkoniyatlari doimiy ravishda rivojlanib, texnologiya chegaralarini kengaytiradi, inson va mashinalar o'rtasidagi munosabatlarni qayta belgilaydi.

Sun'iy intellekt (SI) tarixi bir necha o'n yilliklarni o'z ichiga oladi va u qiziqarli g'oyalar, kashfiyotlarga to'la. Sun'iy intellektni yaratishga harakat mashinalarni inson kabi fikrlashga o'rgatish orzusi sifatida boshlangan va u vaqt o'tib, bizning kundalik hayotimizda katta ta'sirga ega kuchli texnologiyaga aylandi. Quyida SIning rivojlanish bosqichlari keltirilgan:

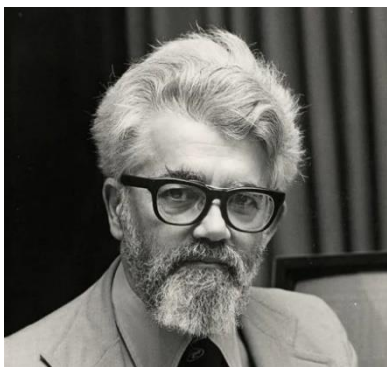
1. Ilk G'oyalar (1940-1950-yillar)

- Fikrlovchi Mashinalar: 1950-yilda britaniyalik olim Alan Tyuring (Alan Turing) mashinalar inson kabi “o‘ylashi” mumkinligi g‘oyasini oldinga surdi. U intellektual vazifalarni kompyuter dasturi ham insondan farq qilmas darajada qila olish yoki qila olmasligini aniqlashlovchi test yaratdi va ushbu testni “Turing Testi” deb nomladi. Tyuring Testiga ko‘ra baholovchi inson kompyuterda galma-galdan inson va mashina bilan yozishmali suhbat olib boradi, ammo qay biri inson va qay biri mashina ekanligi aytilmaydi. Baholovchining vazifasi qay biri inson yoki mashina ekanligini aniqlash bo‘ladi. Agar baholovchi to‘g‘ri aniqlay olmasa, ushbu mashina haqiqiy insonning javoblariga taqlid qila olishini bildiradi va sinovdan o‘tadi.

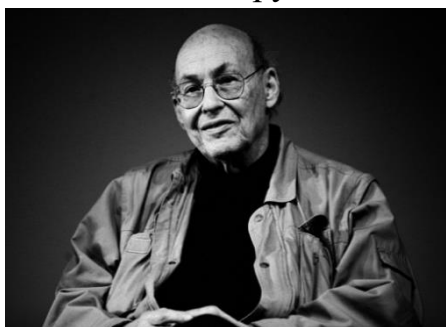


2. Dartmut konferensiyasi 1956

1956 yilda sun'iy intellekt tarixida muhim voqea sodir bo'ldi: Dartmut konferensiyasi yoki Sun'iy Intellekt bo'yicha Dartmut yozgi tadqiqot loyihasi tashkil etildi. Ushbu konferensiyada tadqiqotchilar insonlar kabi fikrlaydigan mashina yaratishga doir bilimlari bilan birlashdilar va aynan Dartmut sun'iy intellekt yangi tadqiqot sohasi sifatida paydo bo'lgan bo'lgan joy hisoblanadi. Konferensiyaning asosiy ishtirokchilari quyidagi olimlar bo'lgan:



Jon Makkarti (sun'iy intellektning otasi sifatida e'tirof etilgan) - "Sun'iy Intellekt" atamasini kiritgan va keyinchalik MIT Sun'iy intellekt laboratoriyasini tashkil etgan matematik hamda kompyuter olimi.



Marvin Minsky - MIT Media laboratoriyasining hammualliflaridan biri, kognitiv olim va kompyuter fanlari sohasidagi yetakchi mutaxassis bo'lib, sun'iy intellekt, robototexnika va informatika rivojiga ulkan hissa qo'shgan.



Nathaniel Rochester - elektrotexnika muhandisi va kompyuter olimi sifatida tanilgan. U birinchi ommaviy ishlab chiqarilgan kompyuter IBM 701 ni loyihalashda ishtirok etgan hamda sun'iy intellekt sohasidagi tadqiqotlarga sezilarli hissa qo'shgan.



Dartmut konferensiyasining sun'iy intellekt rivojidagi ahamiyatli jihatlari:

- Ushbu konferensiyada "sun'iy intellekt" termini paydo bo'ldi;
- Olimlar mashina o'rganuvi (machine learning), tabiiy so'zlashish jarayonini qayta ishlash va neyron tarmoqlar kabi sohalarni qamrab oluvchi ulkan tadqiqot dasturini ishlab chiqdilar;
- SI bo'yicha kelajakdagi tadqiqot olib borish va moliyalashtirish uchun zamin yaratildi.

3. Ilk oddiy sun'iy intellekt dasturlari

Ilk oddiy sun'iy intellekt dasturlari zamonaviy sun'iy intellekt uchun zamin yaratdi, garchi ular bugungi tizimlarga qaraganda ko'lami va hisoblash quvvati jihatidan ancha cheklangan bo'lsa-da. Quyida ba'zi ilg'or AI dasturlarining qisqacha sharhi berilgan:

"Logic Theorist" ko'pincha birinchi sun'iy intellekt dasturi sifatida qoraladi. U 1955-yilda Allen Nyuell, Gerbert A. Simon va Kliff Shou tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, matematik mantiq yordamida matematik teoremlarni isbotlash uchun yaratilgan edi. Sinov mibaynida Logic Theorist Uaytxed va Bertran Rasselning "Principia Mathematica" asarining ikkinchi bobidagi dastlabki 52 ta teoremadan 38 tasini isbotladi hamda ularning ayrimlari uchun yangi va qisqaroq isbotlarni kashf etdi. Ushbu dastur asosli isbotlarni topish uchun mavjud xulosalardan ortga qarab harakatlanish tamoyili asosida ishlar edi.

"Eliza"

1960-yillarda Massachussets Texnologiyalar Universitetida Jozef Vayzenbaum tomonidan yaratilgan ELIZA, dastlabki chatbot (suhbat-bot)lardan biri bo'lib, sun'iy intellekt sohasida muhim rol o'ynadi. U kompyuterlar oddiy usulda ham insonga o'xshash muloqotni taqlid qila olishini ko'rsatib berdi. ELIZA suhbatni davom ettirish uchun bir qator oddiy qoidalardan foydalangan. U odamlar aytgan gaplarni olib, ularga savol shaklida qaytargan. ELIZA ko'pincha foydalanuvchining kiritgan ma'lumotlariga asoslanib savollar berish orqali javob qaytargan.

Shakey Robot

1969-1970-yillarda qurilmaviy ta'minot bilan dasturiy ta'minotni o'zida birlashtirgan Shakey Robot ixtiro qilindi. U masalalarni kichikroq qismlarga bo'lish uchun mulohazalardan foydalangan, bu esa muammoni tez hal qila olishini anglatgan. Shakey g'ildiraklar yordamida atrof-muhit bo'ylab mustaqil harakatlana olardi. Atrofnı idrok qilish uchun kameralar va diapazon aniqlagichlaridan foydalangan. Sheykey oldindan dasturlashtirilgan ko'rsatmalarga ko'r-ko'rona ergashish o'rniga, o'z atrofıdagi vaziyatni tahlil qilib, xatti-harakatlarini mustaqil ravishda rejalashtira olishi tufayli yirik kashfiyot edi. U atrof-muhitga asoslanib qarorlar qabul qila olar va o'z harakatlari haqida mulohaza yurita olardi. U STRIPS (Stanford Research Institute Problem Solver) sun'iy intellektni rejalashtirish tizimidan foydalangan. STRIPS rejalashtirish va mulohaza yuritishda foydalaniladigan asosiy SI algoritmgı aylandı.

Sun'iy intellekt tarixidagi inqirozlar

Sun'iy intellekt rivojlanish tarixida inqirozlar ikki davrga bo'linadi: Birinchi SI qishi va Ikkinchi SI qishi. 1970-1980-yillar o'rtalarida sun'iy intellekt (SI) sohasidagi tadqiqotlarga bo'lgan qiziqish keskin kamaygan davr "Birinchi SI qishi" deb ataladi. Ushbu davrda sun'iy intellektga bo'lgan amaliy kutilmalar o'zini oqlamadi va sun'iy intellektning kamchiliklari ko'rinadi boshlandı. Bu inqiroz sun'iy intellektga nisbatan yanada chuqurroq tadqiqotlar olib borishga va yangicha yondashuvlar ishlab chiqishga undadi. Birinchi inqiroz sun'iy intellektni rivojlantirishda amaliy qo'llanmalar va real kutilmalarning zarurligi ta'kidladı. 1980-yillarning oxiri va 1990-yillarning boshlarida ikkinchi sun'iy intellekt inqirozi yuz berdi. Bu davr sun'iy intellekt sohasidagi tadqiqotlar va amaliy ishlanmalar uchun moliyalashtirish, qiziqish va rivojlanishning sezilarli darajada pasayishi bilan tavsiflanadi. Ikkinchi sun'iy intellekt qishi, o'z navbatida, 1980 va 1990-yillarda ekspert tizimlari, keyinchalik esa mashinaviy o'qitish (Machine Learning) orqali sun'iy intellektning qayta yuksalishiga olib keldi.

MYCIN

MYCIN loyihasi 1972-yilda boshlangan bo'lib, Edvard Shortliffe tomonidan o'zining PhD tadqiqotining bir qismi sifatida ishlab chiqilgan ilk ekspert tizim edi. MYCIN shifokorlarga bakterial infeksiyalarni aniqlash hamda davolashda ko'maklashish uchun yaratilgan. MYCIN sun'iy intellekt tarixidagi qoidalarga asoslangan (rule-based) sun'iy intellektning eng muvaffaqiyatli namunalaridan biri hisoblanadi. MYCIN shifokor kiritgan bemor ma'lumotlarini qabul qiladi va o'zining qoidalar bazasiga tayangan holda tavsiyalar beradi. MYCIN o'z bilimlar bazasida 600 ga yaqin "agar-shunda" (if-then) ko'rinishidagi qoidalardan foydalangan.

Misol:

2. Agar bemorda yuqori temperatura va yo'tali bo'lsa = unda bakterial infeksiyaga tekshirish kerak.
3. Agar bakterial infeksiya musbat chiqsa va nafas olish qiyin bo'lsa = pnevmaniya tashxisi qo'yilishi mumkin.
4. Tashxis: Pnevmaniya

5. Davo: Amoksitsillin antibiotik, kuniga 3 marta 7 kun.

MYCONning kamchiliklaridan bir shundaki, uning bazasi bakterial kasalliklar bilan cheklangan bo'lib, boshqa kasalliklarga tashxis qo'ya olmaydi.

1990-yillar sun'iy intellekt (SI) uchun o'zgarishlar davri bo'ldi, chunki u nazariy tadqiqotlardan amaliy qo'llanishlarga, qoidalarga asoslangan tizimlardan dinamik, ma'lumotlarga asoslangan usullarga o'tdi. E'tiborli yutuqlar orasida IBM kompaniyasining Deep Blue tizimi 1997-yilda jahon shaxmat chempioni Garri Kasparovni yengishi, SIning strategik qaror qabul qilish qobiliyatlarini namoyish etdi. Mashinaviy o'qitish (Machine Learning) qoidalarga asoslangan (rule-based) tizimlardan uzoqlashib tayanch vektor mashinalari (SVM) va qaror daraxtlari kabi algoritmlar bilan rivojlandi, qoidalarga asoslangan tizimlardan uzoqlashdi. SI qidiruv tizimlarini quvvatlantirishni boshladi, robototexnika Honda ASIMO kabi innovatsiyalar bilan takomillashdi va tabiiy tilni qayta ishlashning dastlabki bosqichlari (NLP) zamonaviy SI yordamchilari uchun asos yaratdi. Hisoblash quvvatining oshishi, internetning keng tarqalishi va ma'lumotlarning oson foydalanishi Ikkinchi SI qishining to'siqlarini yengib o'tishga yordam berdi hamda 2000-yillardagi chuqur o'rganish inqilobi uchun zamin tayyorladi. Sun'iy intellekt Google kabi qidiruv tizimlariga o'xshagan veb-texnologiyalarga poydevor bo'ldi.

2000-yillarda mashinaviy o'rganishning rivojlanishi sun'iy intellekt tarixida muhim burilish nuqtasi bo'ldi. Mashinaviy o'rganish tizimlarga oldindan belgilangan qoidalarga tayanish o'rniga, katta hajmdagi ma'lumotlar asosida qonuniyatlarni o'rganish va bashorat qilish imkoniyatini berdi. Bu o'zgarish algoritmlar, qurilmaviy ta'minot va katta ma'lumotlar mavjudligidagi asosiy yutuqlar tufayli yuz berdi.

2000 yildan keyin sun'iy intellektning rivojlanishi mashina o'rganishdan tortib, zamonaviy generativ SI tizimlarigacha yetib keldi. SI ishlab chiqarish, transport, tibbiyot, ta'lim, biznes va boshqa ko'plab sohalarda faol ishlatilmoqda.

Ushbu davr mobaynida mashinaviy o'rganish (machine learning), chuqur o'rganish (deep learning), tabiiy tilni qayta ishlash (NLP), robototexnika va avtonom tizimlar kabi yo'nalishlar rivojlanib, real hayotga keng joriy qilindi.

2000–2010: Sun'iy intellektga yo'naltirilgan yangi yondashuvlar:

2006 – Geoffrey Hinton va uning jamoasi chuqur neyron tarmoqlar (Deep Learning) konsepsiyasini ommalashtirdi.

2009 – Google noral tarmoqlar orqali nutqni tanish (speech recognition) texnologiyasini taqdim etdi.

IBM Watson – tabiiy tilni qayta ishlash bo'yicha ishlanmalarga asos solindi.

Amaliy natijalar:

Internetda reklama algoritmlari yaxshilandi (Google, Facebook). Suhbat botlari va dastlabki ovozli yordamchilar paydo bo'la boshladi.

2010–2020: Chuqur o'rganish va avtomatlashtirish inqilobi

Bu davr chuqur o'rganish (deep learning) va katta ma'lumotlar (big data) asosida ishlovchi texnologiyalarni rivojlantirish bilan ajralib turadi.

2011 – Apple Siri ovozli yordamchisini ishga tushirdi.

2012 – Google "AlexNet" chuqur neyron tarmog'ini yaratib, tasvirni aniqlashda SI imkoniyatlarini oshirdi.

2014 – DeepMind laboratoriyasi "AlphaGo" ni ishlab chiqdi, bu dastur 2016 yilda insonni Go o'yinida mag'lub etdi.

2016 – Facebook va Google o'zining tarjima tizimlarini ishlab chiqdi.

2017 – Google "Transformer" arxitekturasini taqdim etdi, bu NLP sohasida revolyutsion o'zgarishlarni boshlab berdi (GPT va BERT modelining rivojlanishiga sabab bo'ldi).

2018 – OpenAI GPT-2 modelini yaratdi, bu tabiiy tilni tushunish va matn yaratishda SI imkoniyatlarini oshirdi.

Avtonom avtomobillar (Tesla, Waymo) SI bilan jihozlangan holda yo'llarda sinovdan o'tkazildi. Yuzni aniqlash texnologiyalari keng qo'llanila boshlandi. Google Translate neyron tarmoqlar asosida ancha aniq tarjimalar bera boshladi.

Sun'iy intellektning asosiy tushunchalari, turlari va amaliy qo'llanilishi

Sun'iy intellekt intellektual tizimlarning asosini tashkil etuvchi bir nechta asosiy tushunchalarni o'z ichiga oladi. Ushbu tushunchalar sun'iy intellekt tizimlari qanday ishlashini, o'rganishini va qaror qabul qilishini belgilaydi. Quyida asosiy tushunchalar batafsil tushuntirilgan:

Mashinaviy o'rganish - bu ma'lumotlarga asoslanib o'rganish va qaror qabul qila oladigan tizimlarni yaratishga qaratilgan sun'iy intellektidir.

O'rganishni kuchaytirish: Ushbu yondashuvda tizim atrof-muhit bilan o'zaro aloqada bo'lish orqali o'rganadi mukofotlar yoki jarimalarni qabul qilib oladi. Bu odatda robototexnika va o'yinlarda qo'llaniladi. Tizimlar sinov va xato orqali optimal strategiyalarni o'rganadi.

Neyron tarmoqlari

Neyron tarmoqlari inson tafakkuridan ilhomlangan hisoblash tuzilmalari hisoblanadi. Ular kirish ma'lumotlarini qayta ishlovchi va uni sozlanadigan vaznli bog'lanishlar orqali o'tkazadigan tugunlar (neyronlar) qatlamlaridan iborat. Neyron tarmoqlarining asosiy maqsadi odamlarning qonuniyatlarni tanishi va o'rganishini taqlid qilishdir. Mashinaviy o'rganishning kichik to'plami bo'lgan chuqur o'rganish tasvirlar va tabiiy til kabi murakkab ma'lumotlar to'plamlarini tahlil qilish uchun ko'p qatlamli chuqur neyron tarmoqlariga tayanadi.

Tabiiy tilni qayta ishlash (NLP)

Tabiiy tilni qayta ishlash mashinalarga inson tilini qayta ishlash, tushunish va yaratish imkonini beradi. U sentimental tahlil, tilni tarjima qilish va nutqni tanib olish kabi bir nechta usullarni o'z ichiga oladi. Tabiiy tilni qayta ishlash bilan ishlaydigan

chatbotlar va Siri yoki Google Assistant kabi virtual yordamchilar odamlarning so‘rovlariga samarali javob berish uchun ushbu texnologiyadan foydalanadi.

Kompyuter vizualizatsiyasi

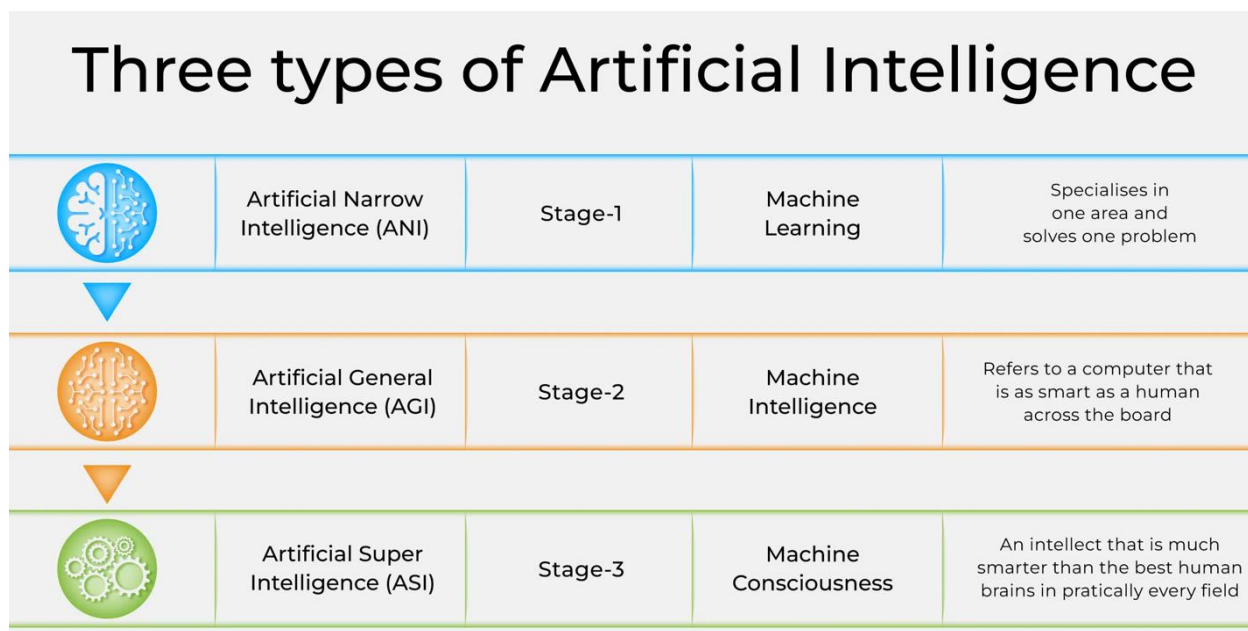
Kompyuter vizualizatsiyasi sun’iy intellekt tizimlariga tasvirlar, videolar va 3D modellar kabi vizual ma’lumotlarni talqin qilish va tahlil qilish imkonini beradi. U tasvirlarni aniqlash, obyektlarni aniqlash va yuzni aniqlash kabi usullardan foydalanadi. Qo‘llanish sohalari: tibbiy tomografiya (masalan, rentgen nurlarida o‘simtalarni aniqlash), kuzatuv tizimlari va yo‘l sharoitlarini o‘rganib boruvchi avtonom transport vositalari.

Robototexnika

Robototexnika sun’iy intellektni fizik tizimlarga birlashtiradi, bu esa mashinalarga vazifalarni mustaqil ravishda bajarish imkonini beradi. Sun’iy intellektga asoslangan robotlar atrof-muhitni idrok qilishi, o‘zgaruvchan sharoitlarga moslashishi va elektronikani yig‘ish yoki sozlash kabi murakkab vazifalarni bajarishi mumkin.

Sun’iy intellektning turlari

Sun’iy intellektni imkoniyatlari va funksionalligiga ko‘ra toifalarga ajratish mumkin.



1. Tor doiradagi sun’iy intellekt

Tor doiradagi sun’iy intellekt cheklangan doirada muayyan vazifalarni bajarish uchun mo‘ljallangan tizimlarni anglatadi. Ushbu tizimlar ma’lum funksiyalarda yuqori darajada ishlaydi. Biroq, o‘z sohasidan tashqaridagi vazifalarni bajarish uchun moslashuvchanlikka ega emas.

Misollar:

Ovozli yordamchilar: Siri yoki Alexa kabi tizimlar nutq buyruqlarini qayta ishlashi va eslatmalarni sozlash yoki musiqa ijro etish kabi amallarni bajarishi mumkin.

Tavsiya tizimlari: Netflix va Spotify kabi platformalar filmlar, seriallar yoki qo'shiqlarni taklif qilish uchun foydalanuvchi xatti-harakatlarini tahlil qiladi.

Spam filtrlari: Algoritmalar oldindan belgilangan mezonlar asosida xatlarni spam yoki muhim deb tasniflaydi.

Tor doiradagi sun'iy intellekt ko'plab sohalarda keng tarqalgan bo'lib, samaradorlikni oshiradi va foydalanuvchining tajribasini ko'paytiradi.

2. Umumiy sun'iy intellekt (kuchli AI)

Umumiy sun'iy intellekt inson intellektini butunligicha takrorlashga intiladi. Domenlarga xos bo'lgan tor doiradagi sun'iy intellektdan farqli o'laroq, umumiy sun'iy intellekt har biri uchun aniq dasturlanmagan holda keng ko'lamli vazifalar va sohalar bo'yicha o'rganish va fikrlash qobiliyatiga ega bo'ladi.

Hozirgi holat: Hozirgacha hech bir sun'iy intellekt tizimi Umumiy sun'iy intellekt darajasiga yetmagan, ammo yakuniy maqsadga hissa qo'shadigan sun'iy intellektning turli kichik sohalarida sezilarli yutuqlarga erishildi. E'tiborga molik yutuqlarga quyidagilar kiradi:

Mashinali o'qitish va chuqur o'rganish: Ushbu usullar sun'iy intellektni tasvir va nutqni aniqlash, tabiiy tilni qayta ishlash va o'yin o'ynash kabi aniq vazifalarni bajarishda eng yaxshisiga aylantirdi. GPT-4 (Generative Pre-trained Transformer 4) kabi tizimlar umumiy sun'iy intellektning ba'zi xususiyatlariga ega, ammo shu bilan birga ularni hali ham umumiy sun'iy intellekt deb hisoblash mumkin emas.

Robototexnika: Robototexnika sohasi odamlar dunyo bilan muloqot qilganda xuddi odamlar kabi ishlarni bajaradigan mashinalarni yaratishga harakat qiladi.

Kognitiv tizimlar: Kognitiv tizimlarni o'rganishning asosiy g'oyasi dinamik muhitda hal qilish uchun juda murakkab bo'lgan muammolarni muhokama qilish, rejalashtirish va hal qila oladigan sun'iy intellektni yaratishdan iborat.

3. Superintellekt

Superintellekt deganda har jihatdan, jumladan, ijodkorlik, muammolarni hal qilish va ijtimoiy intellektda inson intellektidan ustun turadigan sun'iy intellekt tizimlari tushuniladi.

Qo'llanilishi: Hozirgi vaqtda superintellekt gipoteza bo'lsa-da, u nazorat, xavfsizlik va jamiyatga potentsial ta'sir haqida xavotirlarni keltirib chiqaradi.

Sun'iy intellekt sanoqsiz sohalarda inqilob yasadi, vazifalarni bajarish va qarorlar qabul qilish usullarini o'zgartirdi. Quyida asosiy sohalar bo'yicha sun'iy intellektning batafsil qo'llanish sohaları keltirilgan: Sog'liqni saqlash, transport, moliya, ta'lim.

Sun'iy intellekt zamonaviy sog'liqni saqlashda, diagnostika, davolash va jarrohlik samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Virtual yordamchilar va sun'iy intellekt chatbotlar bemorlarga real vaqt rejimida tibbiy maslahat beradi, uchrashuvlarni rejalashtiradi va dori-darmonlarni qabul qilishni eslatadi. Sun'iy intellekt global

sogʻliqni saqlash maʼlumotlarini tahlil qilish orqali kasalliklarning tarqalishini bashorat qiladi va faol javoblar bilan taʼminlaydi.

Sunʼiy intellekt avtomatlashtirish va optimallashtirish orqali transport tizimlarini oʻzgartirmoqda:

Oʻziyurar avtomobillar: sunʼiy intellekt transport vositalariga kameralar, sensorlar va GPS tizimlaridan real vaqt rejimida maʼlumotlarni qayta ishlash orqali xavfsiz harakatlanish imkonini beradi.

Yoʻl harakatini boshqarish: Sunʼiy intellekt real vaqtdagi maʼlumotlarni tahlil qilish va shunga mos ravishda transport signallarini sozlash orqali shahar hududlarida transport oqimini optimallashtiradi.

Flot boshqaruvi: Logistika kompaniyalari sunʼiy intellektdan marshrutlarni rejalashtirish, yoqilgʻi sarfini kamaytirish va transport vositalariga texnik xizmat koʻrsatish ehtiyojlarini bashorat qilish uchun foydalanadi.

Sunʼiy intellekt moliyaviy xizmatlarda samaradorlik, xavfsizlik va qaror qabul qilishni yaxshilaydi. Firibgarlikni aniqlash: Sunʼiy intellekt firibgarlik harakatlarini aniqlash va oldini olish uchun tranzaksiya namunalarini tahlil qiladi.

Algoritmik savdo: Sunʼiy intellekt tizimlari real vaqtdagi maʼlumotlar va oldindan belgilangan strategiyalar asosida moliya bozorlarida savdolarni amalga oshiradi. Chatbotlar va virtual yordamchilar bank mijozlari ehtiyojini qondirishni yaxshilaydigan xizmat qiladi.

Sunʼiy intellekt oʻquv tajribasini moslashtirish va maʼmuriy jarayonlarni tartibga solish orqali taʼlimda inqilob yasaydi:

Moslashuvchan taʼlim platformalari: Sunʼiy intellekt taʼlim mazmunini individual oʻrganish tezligi va ehtiyojlariga moslashtiradi, bu esa yaxshiroq natijalarni taʼminlaydi.

Til oʻrganish: Sunʼiy intellekt bilan ishlaydigan vositalar talaffuz va grammatika boʻyicha real vaqt rejimida fikr-mulohazalarni taqdim etadi, til oʻrganish jarayonini tezlashtiradi.

Maʼmuriy avtomatlashtirish: Sunʼiy intellekt baholash va davomatni kuzatish kabi maʼmuriy vazifalarni soddalashtiradi, bu esa oʻqituvchilarga oʻqitishga eʼtibor qaratish imkonini beradi.

2.Taʼlimda sunʼiy intellektning ahamiyati, afzalliklari va kamchiliklari

Taʼlimda sunʼiy intellektning eng muhim hissalaridan biri bu shaxsga yoʻnaltirilgan taʼlimdir. Anʼanaviy sinf xonalari koʻpincha vaqt va resurslar cheklovlarini hisobga olgan holda har bir oʻquvchining individual ehtiyojlarini qondira olmaydi. Sunʼiy intellekt har bir oʻquvchining muvaffaqiyati, afzalliklari va muammolarini tahlil qilish, moslashtirilgan taʼlim tajribasini yaratish orqali bu boʻshliqni toʻldiradi.

Moslashtirilgan ta'lim platformalari

Sun'iy intellekt vositalari ta'lim oluvchilarning tushunish darajasiga qarab mazmun murakkabligini sozlash uchun maxsus algoritmlardan foydalanadi. Bu talabalarning ortiqcha stressga tushmasligini va qiyinchiliklarga duch kelmasligini ta'minlaydi.

Intellektual repetitorlik tizimlari (ITT): Ushbu sun'iy intellektga asoslangan tizimlar real vaqt rejimida moslashtirilgan fikr-mulohaza va yo'l-yo'riqlarni taqdim etadi. Masalan, Karnegi ta'limining Matematika platformasi matematika o'qitishni alohida o'quvchilar ehtiyojlariga moslashtiradi.

Inklyuziv ta'limni qo'llab quvvatlash

Sun'iy intellekt ta'limning keng doiradagi ta'lim oluvchilar, jumladan, nogironligi bo'lgan yoki chekka hududlarda yashovchilar uchun ochiqqligini ta'minlaydi.

Nogironligi mavjud talabalarni qo'llab-quvvatlash: nutqni matnga aylantirish va matnni nutqqa aylantirish dasturiy ta'minoti kabi sun'iy intellekt vositalari ko'rish va eshitish qobiliyati zaif bo'lgan til o'rganuvchilarga ta'lim mazmuni bilan to'liq shug'ullanish imkonini beradi.

Til tarjimonlari: Google Tarjima va Microsoft Tarjimon kabi sun'iy intellekt bilan ishlaydigan tarjima vositalari til to'siqlarini bartaraf etib, chet tili o'rganuvchilari uchun ta'limni yanada inklyuziv qiladi.

Ma'muriy samaradorlikni tartibga solish

Sun'iy intellekt o'qituvchilar va ta'lim muassasalari uchun an'anaviy ravishda ko'p vaqt talab qiladigan ma'muriy vazifalarni soddalashtiradi. Baholash, davomatni kuzatish va natijani nazorat qilishni avtomatlashtirish orqali o'qituvchilar o'qitishga ko'proq vaqt ajratishlari mumkin.

Baholashda sun'iy intellekt: Sun'iy intellektga asoslangan platformalar insholar, viktorinalar va imtihonlarni aniqlik bilan baholaydi va talabalarga darhol fikr-mulohaza bildiradi.

Uzluksiz ta'limni rag'batlantirish

Sun'iy intellekt moslashuvchan ta'lim imkoniyatlarini taqdim etish orqali uzluksiz ta'lim olishni osonlashtiradi. Bu, ayniqsa, tez o'zgaruvchan sohalarda qayta ishlash yoki malaka oshirishni xohlovchi mutaxassislar uchun muhimdir. Coursera va Udemy kabi sun'iy intellektga asoslangan platformalar til o'rganuvchining maqsadlari va rivojlanishiga asoslangan moslashtirilgan kurs tavsiyalarini taklif qiladi.

Ta'limda sun'iy intellektning afzalliklari

Sun'iy intellekt ta'limga ko'plab afzalliklarni olib kiradi. Talabalar uchun o'quv jarayonini va o'qituvchilar uchun o'qitish jarayonini tubdan takomillashtiradi.

- O'quvchilar faolligini oshirish

Sun'iy intellekt gemifikatsiya, kengaytirilgan reallik (AR) va virtual reallik (VR) kabi texnologiyalar orqali o'rganishni yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. Ushbu vositalar o'quvchilar e'tiborini jalb qiladigan va murakkab tushunchalarni tushunishni osonlashtiradigan tajribalarni yaratadi.

Geymifikatsiya: Kahoot! va Duolingo kabi ta'lim ilovalari o'quvchilarni rag'batlantirish uchun mukofotlar, yetakchilar jadvali va chellenjlar kabi geymifikatsiyalangan elementlardan foydalanadi.

Interaktiv simulyatsiyalar: Sun'iy intellekt bilan ishlaydigan simulyatsiyalar talabalarga virtual kimyo tajribalarini o'tkazish yoki koinotni o'rganish kabi xavf-xatarsiz muhitda real dunyo ssenariylarini o'rganish imkonini beradi.

- O'rganish natijalari yaxshilandi

Sun'iy intellektning moslashtirilgan kontent va real vaqtdagi fikr-mulohazalarni taqdim etish qobiliyati o'rganish natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi. O'quvchilar o'z o'zlashtirishlariga erishmagunlaricha qiyin bo'lgan tushunchalarni qayta ko'rib chiqib, o'z maromlarida rivojlanishlari mumkin.

Uzluksiz baholash: sun'iy intellektga asoslangan vositalar o'quvchilar faoliyatini doimiy ravishda kuzatib boradi va ularning kuchli va zaif tomonlari haqida tushuncha beradi, bu esa o'qituvchilarga o'qitish strategiyalarini o'zgartirishga yordam beradi.

Ta'lim tahlili: Edmentum kabi platformalar ta'lim natijalarini o'lchash uchun ma'lumotlar tahlilidan foydalanadi, bu esa o'quvchilarning o'z maqsadlariga erishishini ta'minlaydi.

- Ta'limni ommaviylashtirish

Sun'iy intellekt sifatli ta'limni kam ta'minlangan aholi uchun ochiq qilishda muhim rol o'ynaydi.

Virtual sinfxonalar: Zoom va Microsoft Teams kabi sun'iy intellekt bilan ishlaydigan vositalar qishloq yoki kam ta'minlangan hududlardagi o'quvchilarga shahar markazlaridagi kabi bir xil ta'lim resurslaridan foydalanish imkonini beradi.

MOOCs: Coursera, edX va Khan Academy tomonidan taklif qilinadigan ommaviy ochiq onlayn kurslar jahon darajasidagi ta'lim olish uchun bepul yoki arzon foydalanishnini ta'minlaydi.

- Ta'lim beruvchilar uchun ma'muriy imtiyozlar

Sun'iy intellekt takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish orqali o'qituvchilarning ish yuklamasini kamaytiradi, bu ularga talabalarning o'zaro ta'siri va o'quv dasturlarini ishlab chiqishga e'tibor qaratish imkonini beradi.

Avtomatlashtirilgan davomat tizimlari: Sun'iy intellekt tizimlari davomatni avtomatik ravishda qayd etadi, bu esa ma'muriy qiyinchiliklarni kamaytiradi.

Darsni rejalashtirish: ScribeSense kabi sun'iy intellekt vositalari samarali dars rejalarini tuzishda va o'quv dasturining rivojlanishini kuzatishda yordam beradi.

- Alohida ehtiyojli ta'lim oluvchilarni qamrab olish

Sun'iy intellekt texnologiyasi alohida ehtiyojli ta'lim oluvchilarga maqsadli yordam ko'rsatadi va ta'limni yanada inklyuziv qiladi.

Yordamchi texnologiyalar: Disleksiya shrifti kabi sun'iy intellekt vositalari disleksiyali til o'rganuvchilar uchun o'qishni yaxshilaydi, Otter.ai kabi platformalar esa eshitish qobiliyati past o'quvchilar uchun real vaqt rejimida transkripsiya qilishni ta'minlaydi.

Ta'limda sun'iy intellektning kamchiliklari

Sun'iy intellekt ta'limga sezilarli afzalliklar keltirsa-da, uni amalga oshirish qiyinchiliklardan xoli emas. Ushbu muammolar ta'lim tizimiga sun'iy intellektni integratsiya qilishda muvozanatli yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

- Insonning o'zaro ta'sirini kamaytirish

Ta'limda sun'iy intellektning asosiy kamchiliklaridan biri bu insonlarning o'zaro ta'sirini xavfli darajada kamaytirishdir. Sun'iy intellekt tizimlari yo'l-yo'riq va fikr-mulohazalarni taqdim eta olsa-da, ularda inson pedagoglarda mavjud empatiya, hissiy intellekt va murabbiylik yetishmaydi.

Emotsional rivojlanishga ta'siri: O'quvchilar, ayniqsa, yosh bolalar, o'qituvchilar bilan shaxsiy aloqalardan foyda oladilar, ularni sun'iy intellekt bilan takrorlash qiyin.

Texnologiyaga qaramlik: sun'iy intellektga haddan tashqari ishonish o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarining yetishmasligiga olib kelishi mumkin.

- Amalga oshirishning yuqori xarajatlari

Sun'iy intellekt texnologiyalari ishlab chiqish, joriy etish va texnik xizmat ko'rsatish uchun katta moliyaviy investitsiyalarni talab qiladi.

Institutsional muammolar: Ko'pgina maktablar va universitetlar, ayniqsa rivojlanayotgan mintaqalarda, sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish uchun resurslarga ega emas, bu esa ta'limdagi tengsizlikni kuchaytiradi.

Yangilanishlar va treninglar: muntazam yangilanishlar va o'qituvchilar uchun sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish bo'yicha trening dasturlari xarajatlarni oshiradi.

- Ma'lumotlar maxfiyligi va xavfsizligi bilan bog'liq xavflar

Sun'iy intellekt tizimlari shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tajribasini taqdim etish uchun talabalar haqida katta hajmdagi ma'lumotlarni to'playdi va qayta ishlaydi. Biroq, bu maxfiylik va xavfsizlik haqida xavotir uyg'otadi.

Huquqbuzarliklar xavfi: Xato boshqaruv yoki maxfiy ma'lumotlarga ruxsatsiz kirish shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi yoki noto'g'ri qo'llanilishiga olib kelishi mumkin.

- Cheklangan ijodkorlik va tanqidiy fikrlash

Sun'iy intellekt tizimli va takrorlanuvchi vazifalarni bajarishda ustunlikka ega, ammo ta'lim oluvchilarda ijodkorlik, innovatsiya va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda imkoniyatlari cheklangan. Ushbu ko'nikmalar ko'pincha sun'iy intellekt to'liq takrorlay olmaydigan ochiq qidiruv va inson hamkorligini talab qiladi.

- Texnologik bo'linish va tengsizlik

Ta'limda sun'iy intellektni joriy etish boy va kam ta'minlangan jamoalar o'rtasidagi farqni kengaytirish xavfini tug'diradi.

Kirishdagi qiyinchiliklar: Chekka hududlarda yoki kam ta'minlangan uy xo'jaliklarida tahsil olayotgan o'quvchilar sun'iy intellekt yordamida ta'lim olish uchun ishonchli internet va qurilmalar kabi zarur infratuzilmaga ega bo'lmasligi mumkin.

Sun'iy intellekt algoritmlaridagi noxolislik: noxolis ma'lumotlar to'plamiga o'qitilgan sun'iy intellekt tizimlari ba'zi demografik guruhlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu esa tengsizlikni davom ettiradi.

- Texnologiyaga qaramlik

Sun'iy intellekt vositalariga haddan tashqari ishonish mustaqil o'rganish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarining pasayishiga olib kelishi mumkin. O'quvchilar mustaqil ravishda tahlil qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdan ko'ra, javoblar texnologiyasiga haddan tashqari bog'liq bo'lishlari mumkin.

Ta'limda sun'iy intellektni integratsiyalash ta'lim natijalarini yaxshilash, ta'limni individuallashtirish uchun katta imkoniyatlarni taqdim etadi. Shu bilan birga, u fikrlashni talab qiladigan axloqiy, moliyaviy va ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqaradi.

Sun'iy intellektning afzalliklarini maksimal darajada oshirish va uning kamchiliklarini kamaytirish uchun ta'lim muassasalari muvozanatli yondashuvni qabul qilishlari kerak. Inson o'qituvchilar sun'iy intellektidan o'rinbosar sifatida emas, balki qo'shimcha vosita sifatida foydalanib, o'quv jarayonining markazida bo'lishlari kerak. Bundan tashqari, ta'lim tashkilotlari sun'iy intellektga asoslangan ta'limning inklyuziv, adolatli va samarali bo'lishini ta'minlash uchun infratuzilma, ta'lim va ma'lumotlar xavfsizligiga sarmoya kiritishi kerak. Ushbu muammolarni hal qilish orqali sun'iy intellekt global ta'lim uchun o'zgaruvchan kuchga aylanishi va o'quvchilar va o'qituvchilarning imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.

O'qituvchining dars jarayonidagi roli

Sun'iy intellekt ta'lim jarayonini tartibga solishda muhim rol o'ynasa-da, o'qituvchilar mazmunli va yaxlit o'quv tajribasini shakllantirishda markaziy o'rinni egallaydi. Quyida dars jarayonida o'qituvchilarning asosiy vazifalari keltirilgan:

1. Hissiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash

O'qituvchilar o'quvchilarning umumiy rivojlanishi uchun zarur bo'lgan hissiy yo'nalish, xayrixohlik va motivatsiyani ta'minlaydilar. Munosabatlarni shakllantirish:

ta'lim oluvchilar dars jarayonida faol ishtirok etishni rag'batlantiruvchi, qo'llab-quvvatlovchi muhitni o'qituvchi shakllantirib, ishonch va munosabatni yaratadi.

Murabbiylik: o'qituvchilar o'quvchilarni o'qish yoki yodlash algoritmik muammolarni hal qilishdan tashqari yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga undaydilar.

Ochiq munozaralar: o'qituvchilar o'quvchilarni ma'lumotni tahlil qilish, sintez qilish va baholashga undash orqali sinfdagi munozaralarni osonlashtiradi.

Kreativlik: O'qituvchilar o'quvchilarni innovatsion fikrlashga undaydigan loyihalar va tadbirlarni tayinlash orqali ijodkorlikni rivojlantiradi.

2. Moslashuvchan ko'nikmalar

O'qituvchilar sinf dinamikasining nozik tomonlarini sharhlay oladilar va shunga mos ravishda o'qitish usullarini moslashtiradilar. O'qituvchi dars davomida til o'rganuvchilar chalg'iganini payqashi mumkin va qiziqish uyg'otish uchun hikoya yoki hayotiy misollardan foydalanishi mumkin. O'qituvchilar ko'makka muhtoj bo'lgan o'quvchilarga moslashtirilgan qo'shimcha yordam beradi.

3. Axloqiy tarbiya

O'qituvchilar hozirda sun'iy intellekt tizimlari hal qila olmaydigan qadriyatlar, axloq va ijtimoiy ko'nikmalarni singdirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar o'quvchilarda yaxlitlik, hurmat va empatiyani shakllantiradilar va singdiradilar. O'qituvchilar talabalarga shaxslararo nizolarni hal qilish va ijobiy munosabatlarni shakllantirishda yordam beradilar.

4. Texnologik bo'shliqlarni bartaraf etish

O'qituvchilar o'quvchilar va ota-onalarga sinfda sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanishga yordam beradi. O'qituvchilar o'quvchilarni sun'iy intellektdan qanday qilib mas'uliyat bilan va samarali foydalanish haqida o'rgatadilar. Bu ularning texnologiyaning muhim iste'molchilari bo'lib qolishlarini ta'minlaydi.

O'qituvchilar va sun'iy intellekt o'rtasidagi muvozanatga erishish

Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish dars jarayonida o'qituvchining o'rnini bosmaydi, balki uning samarali dars berish imkoniyatlarini oshiradi. Sun'iy intellekt va o'qituvchi o'rtasida muvozanatga erishish puxta rejalashtirish va integratsiyani talab qiladi. Sun'iy intellekt o'qituvchilar o'rnini bosuvchi emas, balki vosita sifatida foydalaniladi. Sun'iy intellekt ma'lumotlarga asoslangan va takrorlanuvchi vazifalarni bajaradi, o'qituvchi esa ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va hissiyotlar uyg'unligiga e'tibor qaratadi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari o'qitish jarayonini osonlashtiradi. Sun'iy intellekt o'qituvchilarga ma'lumotlar asosida qarorlar qabul qilish, darslarni o'tkazishni yaxshilash uchun resurslar va ma'lumotlarni taqdim etadi.

Gibrid ta'lim modellarida esa o'quvchilar uyda mustaqil ta'lim olish uchun sun'iy intellekt vositalaridan foydalanadilar, o'qituvchilar esa dars davomida hamkorlikdagi va amaliy mashg'ulotlarga e'tibor qaratadilar.

O'qituvchilar sun'iy intellekt texnologiyalari bilan hamkorlikda o'qitishni samarali amalga oshiradilar: O'qituvchilar darslarni birgalikda loyihalash va o'quvchilarning individual rivojlanishini kuzatish uchun sun'iy intellekt tizimlari bilan birga ishlaydilar.

Ta'limda sun'iy intellektdan axloqiy foydalanishni ta'minlashda o'qituvchilar muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar algoritmlar yoki kontentdagi potentsial noxolisliklarni aniqlash va bartaraf etish uchun sun'iy intellekt tizimlari taklif etgan javoblarni kuzatadilar va talabalar ma'lumotlarini himoya qilishni, maxfiylik qoidalariga rioya qilishni ta'minlaydilar.

Shuningdek, o'qituvchilarning sun'iy intellektdan samarali foydalanishi uchun doimiy malaka oshirish muhim ahamiyatga ega. Muassasalar o'qituvchilarni sun'iy intellektni o'z darslariga kiritish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlash uchun seminarlar va treninglarni taqdim etishlari kerak. O'qituvchilar sun'iy intellekt vositalarini an'anaviy o'qitish bilan muvozanatlash bo'yicha eng yaxshi tajribalar va strategiyalarni baham ko'rishlari mumkin.

O'qituvchilar sun'iy intellektga haddan tashqari tayanishning oldini olish uchun texnologiyalardan foydalanishni an'anaviy o'qitish usullari bilan muvozanatlashlari mumkin.

Dars jarayonida o'qituvchilar va sun'iy intellekt muhim va o'ziga xos rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt samaradorlik, shaxsiylashtirish va resurslardan foydalanishni oshiradi, o'qituvchilar esa hissiy qo'llab-quvvatlash, murabbiylik va mashinalar takrorlay olmaydigan tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini taqdim etadi. Muvozanatga erishish uchun sun'iy intellektni o'qituvchilarning o'rnini bosuvchi sifatida emas, balki ularning imkoniyatlarini kengaytirish vositasi sifatida qarash kerak.

Ushbu muvozanatni shakllantirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga yaxlit va samarali ta'lim olishni ta'minlaydigan, insonning o'zaro ta'siri va texnologik innovatsiyalarning eng yaxshi jihatlarini birlashtirgan ta'lim muhitini yaratishlari mumkin. Muassasalar ushbu hamkorlikning afzalliklaridan maksimal darajada foydalanish uchun o'qituvchilarni tayyorlash, sun'iy intellektdan axloqiy foydalanish va gibrid ta'lim modellariga sarmoya kiritishlari kerak. O'qituvchilar va sun'iy intellekt birgalikda ta'limni rivojlantirib, uni yanada inklyuziv, qiziqarli va barcha o'quvchilar uchun samarali qilishlari mumkin. Asosiysi, sun'iy intellektdan uning natijalarini passiv qabul qilish o'rniga tadqiqot, so'rov va takomillashtirish vositasi sifatida foydalanishdir.

3.Xorijiy til o‘qitish jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalarining o‘rni

Sun’iy intellekt chet tillarni o‘qitish, o‘rganish va baholash usullarini takomillashtirish borasida transformatsion vositaga aylandi. Mashinaviy o‘rganish, tabiiy tilni qayta ishlash va nutqni aniqlash kabi ilg‘or texnologiyalardan foydalangan holda, sun’iy intellekt o‘quv jarayonini yanada samarali, moslashtirilgan va interaktiv qiladi. Sun’iy intellekt o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini egallash yo‘lini qayta shakllantiradi, individual ehtiyojlarni qondiradigan vositalarni taklif qiladi va chet tillarda so‘zlashishni mashq qilish, tushunib eshitish va ulardan foydalanishning innovatsion usullarini taqdim etadi.

1. Shaxsga yo‘naltirilgan ta’limni takomillashtirish

Til ta’limida sun’iy intellektning eng qimmatli hissalaridan biri uning shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim tajribasini taqdim etish qobiliyatidir. An’anaviy sinf xonalari ko‘pincha vaqt, o‘qituvchi va ta’lim oluvchi nisbati va qat’iy o‘quv dasturlari kabi cheklovlar tufayli individual o‘quvchilarning o‘ziga xos ehtiyojlarini qondirish uchun moslashuvchanlikka ega emas. Sun’iy intellekt bu bo‘shliqni o‘quvchilar uchun moslashtirilgan yo‘llarni yaratish orqali to‘ldiradi. Sun’iy intellekt texnologiyalari shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim platformalari va ta’lim oluvchilarga moslashtirilgan tavsiyalar orqali ta’lim samaradorligiga erishadi.

Sun’iy intellekt bilan ishlaydigan moslashuvchan ta’lim platformalari real vaqt rejimida o‘quvchining rivojlanishini tahlil qiladi va shunga mos ravishda kontentni o‘zgartiradi.

Ko‘nikmalarni baholash va moslashtirilgan kontent: Sun’iy intellekt o‘quvchining kuchli va zaif tomonlarini, masalan, grammatikani bilish yoki lug‘atdagi bo‘shliqlarni aniqlaydi. Masalan, Duolingo va Babbel kabi platformalar bosqichma-bosqich va samarali ta’lim egri chizig‘ini ta’minlaydigan individual taraqqiyotga asoslangan darslarini tashkil qiladi.

Dinamik qiyinchiliklarni sozlash: Ushbu tizimlar mashqlarning qiyinchiliklarini o‘zgartiradi. Agar o‘quvchi so‘z boyligini yaxshi bilsa, lekin gap tuzilishi bilan kurashsa, platforma grammatikaga qaratilgan ko‘proq mashqlarni taklif qiladi, shu bilan birga lug‘at vazifalarining murakkabligini asta-sekin oshiradi.

Sun’iy intellekt vositalari tomonidan taqdim etilgan real vaqtdagi fikr-mulohaza an’anaviy usullarga qaraganda tezroq va aniqroqdir.

Grammatika va sintaksisni tuzatish: Grammarly va LanguageTool kabi Sun’iy intellekt vositalari kontekstga sezgir tuzatishlarni taqdim etadi, o‘quvchilarga xatolarni tushunish va yozishni yaxshilashga yordam beradi.

Talaffuz haqida fikr-mulohaza: ELSA Speak kabi ilovalar talaffuz xatolarini aniqlash va tuzatishlarni taklif qilish, urg‘u va ravonlikni yaxshilash uchun kengaytirilgan nutqni aniqlash funksiyasidan foydalanadi.

Sun'iy intellekt yangi tilni o'zlashtirish uchun muhim bo'lgan immersiv ta'lim tajribalarini taqdim etadi. Ushbu texnologiyalar real hayot muhiti va ssenariylarini taqlid qiladi, o'quvchilarni o'z ko'nikmalarini amalda qo'llashga undaydi.

Sun'iy intellekt bilan ishlaydigan chatbotlar va virtual yordamchilar o'quvchilarga past bosimli muhitda gapirish va tinglashni mashq qilishga yordam berib, maqsadli tildagi suhbatlarni simulyatsiya qiladi.

Interaktiv dialoglar: ChatGPT va Replika kabi vositalar o'quvchilarga matn yoki og'zaki suhbatlar bilan shug'ullanish, grammatika, leksika va gaplarni shakllantirishni mashq qilish imkonini beradi.

Ssenariyga asoslangan amaliyot: Sun'iy intellekt tizimlari o'quvchilarga tildan amaliy foydalanish holatlarini taqdim etib, restoranda ovqat buyurtma qilish yoki aeroportda navigatsiya qilish kabi rolli o'yin ssenariylarini yaratadi.

Kuchaytirilgan reallik (AR) va virtual reallik (VR)

Kuchaytirilgan reallik va virtual reallik texnologiyalari o'quvchilar maqsadli tilda obyektlar va odamlar bilan muloqot qilishlari mumkin bo'lgan muhitni yaratadi.

Simulyatsiya qilingan real hayot sozlamalari: Mondly VR kabi VR ilovalari o'quvchilarni virtual shaharlar yoki madaniy tadbirlarga olib boradi, u yerda ular virtual til egalari bilan suhbatlashish ko'nikmalarini mashq qilishlari mumkin.

Madaniy ekspozitsiya: AR vositalari madaniy ma'lumotlar va lingvistik maslahatlarni real dunyo obyektlariga qo'shib, o'quvchilarga tilni madaniy kontekstlar bilan bog'lash imkonini beradi.

Talaffuz va tinglash ko'nikmalarini oshirish

Aniq talaffuzni va samarali tinglab tushunish qobiliyatini rivojlantirish tilni o'zlashtirishning muhim tarkibiy qismidir. Sun'iy intellekt texnologiyalari o'quvchilarga ushbu ko'nikmalarni egallashga yordam beradigan maqsadli vositalarni taqdim etadi.

- Nutqni aniqlash texnologiyasi

Sun'iy intellekt bilan ishlaydigan nutqni aniqlash tizimlari og'zaki nutqni tahlil qiladi va o'quvchilarga talaffuzni aniqlashtirishga imkon beradigan tuzatish fikr-mulohazalarini taklif qiladi.

Fonema darajasi tahlili: Speechling va ELSA Speak kabi vositalar alohida fonemalardagi xatolarni aniqlaydi va ularni qanday yaxshilash bo'yicha aniq ko'rsatmalar beradi.

Urg'u mashqlari: Ilg'or sun'iy intellekt tizimlari mahalliy urg'ularni taqlid qilib, o'quvchilarga kuchli mintaqaviy urg'ularni zararsizlantirishga va tabiiyroq tovush chiqarishga yordam beradi.

- Tinglab tushunish vositalari

Tinglash ko‘nikmalari sun’iy intellektning turli urg‘u, ohang va tezlikda audio kontent yaratish qobiliyati orqali yaxshilanadi.

Moslashtiriladigan tinglash mashqlari: LingQ kabi platformalar o‘quvchining darajasi va qiziqishlari asosida moslashtirilgan tinglash materiallarini yaratadi.

Interaktiv tinglash funksiyalari: Sun’iy intellekt vositalari o‘quvchilarga audioni sekinlashtirish, notanish so‘zlarni ajratib ko‘rsatish va tarjimalarga kirish imkonini beradi, bu esa yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Lug‘at va grammatik ko‘nikmalarni shakllantirish

Sun’iy intellekt o‘quvchilarga eslab qolish va kontekstni tushunishni yaxshilaydigan usullardan foydalanish orqali lug‘at va grammatikaning mustahkam asoslarini rivojlantirishga yordam beradi.

Baholash va jarayonni kuzatishni avtomatlashtirish

Sun’iy intellekt baholashlarni avtomatlashtiradi va ta’lim oluvchining muvaffaqiyati haqida ma’lumotlarga asoslangan tushunchalarni taqdim etadi. Bu esa talabalarga ham, o‘qituvchilarga ham takomillashtirish uchun sohalarni aniqlash imkonini beradi.

Sun’iy intellekt vositalari o‘quvchining javoblari asosida qiyinchilik darajasini sozlaydigan adaptiv testlar orqali tilni bilish darajasini baholaydi.

Dinamik test: Duolingo English Test kabi testlar o‘qish, yozish, tinglash va gapirish ko‘nikmalarini har tomonlama va moslashuvchan shaklda baholash uchun sun’iy intellektdan foydalanadi.

Malakaga oid fikr-mulohaza: Sun’iy intellekt testlari individual ko‘nikmalarga e’tibor qaratib, ravonlik, grammatika yoki talaffuz kabi muayyan sohalar haqida tushuncha beradi.

Sun’iy intellekt vositalari batafsil jarayon hisobotlarini yaratadi, o‘rganish bosqichlarini kuzatadi va amaliy tushunchalarni taqdim etadi.

Vizual tahlil: boshqaruv panellari o‘quvchilar va o‘qituvchilarga asosli qarorlar qabul qilishga yordam beradigan kuchli va zaif tomonlarni ajratib ko‘rsatadi.

Samaradorlikni bashorat qilish: Sun’iy intellekt kelajakdagi samaradorlik tendensiyalarini bashorat qiladi, qo‘shimcha yordamga muhtoj bo‘lishi mumkin bo‘lgan o‘quvchilarni aniqlaydi.

Til o‘qitishda o‘qituvchilarni qo‘llab-quvvatlash

Sun’iy intellekt o‘qituvchilarning o‘rnini bosmaydi, balki ularning samarali til ta’limi berish qobiliyatini oshiradigan kuchli yordamchi hisoblanadi.

- Darsni rejalashtirish va resurslarni yaratish

Sun’iy intellekt sinfning o‘zlashtirish darajasiga moslashtirilgan o‘quv materiallarini yaratish orqali darslarni rejalashtirishni soddalashtiradi.

Dinamik dars rejalari: ChatGPT va Canva kabi vositalar o'qituvchilarning qimmatli tayyorgarlik vaqtini tejaydigan mavzuga oid dars rejalarini yaratadi.

Moslashtiriladigan mashqlar: Sun'iy intellekt platformalari o'quv dasturi maqsadlariga mos keladigan viktorinalar, lug'at ro'yxatlari va interaktiv tadbirlarni yaratadi.

- Sinf boshqaruvi

Sun'iy intellekt ma'muriy vazifalarni avtomatlashtiradi, bu esa o'qituvchilarga o'qitish va jalb qilishga ko'proq e'tibor qaratish imkonini beradi.

Tomoshabinlarni kuzatish: Sun'iy intellekt tizimlari jismoniy va virtual sinflarda qatnashish va ishtirok etishni nazorat qiladi.

O'quvchilar monitoringi: O'qitish tahlili o'qituvchilarga individual rivojlanishni kuzatish, qiynalayotgan o'quvchilarni aniqlash va maqsadli aralashuvlarni amalga oshirish imkonini beradi.

Xorijiy til o'qitishda sun'iy intellekt muammolari

O'zining transformatsion salohiyatiga qaramay, sun'iy intellekt til o'qitishda ham muammolarni keltirib chiqaradi:

Hissiy ishtirok etishning yetishmasligi: Sun'iy intellektda samarali muloqot va tildan foydalanish uchun muhim bo'lgan empatiya va madaniy tushunish yetishmaydi.

Texnologik qaramlik: sun'iy intellekt vositalariga haddan tashqari ishonish o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatiga yoki mustaqil o'rganish odatlarini rivojlantirishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Qulayligi va narxi: Ilg'or sun'iy intellekt platformalari, ayniqsa, kam ta'minlangan yoki qishloq joylarida barcha o'quvchilar uchun hamyonbop yoki mavjud bo'lmashligi mumkin.

Algoritmlardagi noxolisliklar: cheklangan ma'lumotlar to'plamida o'qitilgan sun'iy intellekt tizimlari ta'lim sifatiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan madaniy yoki lingvistik noxolisliklarni aks ettirishi mumkin.

4.Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda etika me'yorlari va xavfsizlik qoidalar.

Xorijiy tilni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda bir qator etika normalari va xavfsizlik qoidalariga rioya etish zarur. Quyida eng muhim qoidalar keltirilgan:

1. Xavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish.

Sun'iy intellekt texnologiyalardan foydalanishda quyidagi ma'lumotlarni kiritish qat'iy man etiladi:



- Pasport (ID) raqam;
- Haydovchilik guvohnomasi raqami;
- Sug'urta raqami;
- Manzil;
- Telefon raqam;
- Bank hisob raqamlari;
- Plastik karta ma'lumotlari;
- Parollar;
- Tashkilot, korxona ichki ma'lumotlari;
- Ta'lim oluvchilar, mijozlar, xaridorlarning maxfiy ma'lumotlari;
- Diniy va siyosiy qarashlar;
- Shaxsiy fotosuratlar;
- Shaxsiy ma'lumotlar mavjud hujjatlarni yuklash.

O'qituvchi o'zining va ta'lim oluvchilarining ma'lumotlarini (test natijalari, qiziqishlari, shaxsiy ma'lumotlari)ni himoya qilishi va sun'iy intellekt ilovalariga kiritishdan avval talabalarni xabardor qilishi lozim. Agar ta'lim oluvchilar o'zlariga taaluqli ma'lumotni kiritishdan bosh tortishsa buni qabul qilish va majburlamaslik kerak. O'qituvchi ma'lumot to'plash va sun'iy intellekt ilovalariga ma'lumot kiritish jarayonida shaffoflikni ta'minlashi zarur.

2. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda ma'suliyatlilik.

O'qituvchi sun'iy intellekt texnologiyalaridan olingan natijalarni doimo nazorat qilib borishga ma'suldir. O'quvchilarga taqdim etishdan oldin sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan mazmun, fikr-mulohazalar yoki tavsiyalarning to'g'riligini muntazam ravishda ko'rib chiqing va tasdiqlang. Javoblarni nazorat qilishni ta'lim oluvchilarga ham o'rgatish o'rindir.

3. Keng qamrovlilikni ta'minlash

Barcha ta'lim oluvchilar uchun, ularning kelib chiqishidan qat'i nazar, qamrovli bo'lishiga mo'ljallangan sun'iy intellekt vositalaridan foydalaning. Barcha o'quvchilarning texnologiyadan foydalanish imkoniyatlaridagi tafovutlarni bartaraf etib, sun'iy intellekt vositalari va resurslaridan teng foydalanishini ta'minlang.

4. Maqsadga muvofiqlilik.

Ta'lim maqsadlariga va darsning o'ziga xos ehtiyojlariga mos keladigan sun'iy intellekt vositalarini tanlang. Ta'lim oluvchilarni sun'iy intellektdan axloqiy tarzda foydalanishga yo'naltiring, ko'chirmachilik yoki zararli maqsadlarda noto'g'ri qo'llashdan saqlanishga o'rgating. Talabalarga sun'iy intellektdan aniq javoblar manbai

sifatida emas, balki o'rganishga yordam beradigan vosita sifatida foydalanishni o'rgating.

5. Madaniyat va milliy o'zlikni saqlab qolish

Sun'iy intellekt yaratgan javoblar mazmuni talabalarning madaniy qadriyatlari va me'yorlariga mos kelishini ta'minlang. Imkon qadar bir nechta tillarda ishlaydigan, jumladan, milliy qadriyatlarga zid bo'lmagan holda so'z va iboralarni mahalliy tilga tarjima qila oladigan sun'iy intellekt vositalaridan foydalaning.

5.Kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalari

Sun'iy intellekt vositalari kreativ va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Ba'zilar sun'iy intellekt tayyor javoblar berish orqali ijodiy fikrlash ko'nikmasini sustlashtirib qo'yishi mumkin deb hisoblasada, to'g'ri qo'llanilganda, u aslida izlanish va innovatsiyalarni rag'batlantirish orqali kognitiv qobiliyatlarni oshirishi mumkin.

Sun'iy intellekt yordamida ijodiy fikrlashni rivojlantirish:

- Ba'zi sun'iy intellektga asoslangan vositalar yangi g'oyalar taklif qilish orqali foydalanuvchining ijodiy to'htab qolishini bartaraf etadi;
- Sun'iy intellekt g'ayrioddiy g'oyalarni yoki tushunchalarni o'ziga xos tarzda taqdim etishi foydalanuvchilarga keng fikrlashga yordam beradi;
- Sun'iy intellekt texnologiyalari turli fikrlar, nuqtai nazarlarni taqlid qilib, foydalanuvchilarni o'z qulaylik chegaralaridan tashqariga chiqishga undaydi.

Sun'iy intellekt yordamida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:

- Sun'iy intellekt turli manbalardan olingan dalillarni umumlashtirib, foydalanuvchilarga nuqtai nazarlarni taqqoslash va har tomonlama puxta fikrlarni shakllantirishga yordam beradi;
- Sun'iy intellekt yordamida boshqariladigan munozara vositalari foydalanuvchilarga qarshi dalillarni taqdim etish orqali ularning tahliliy ko'nikmalarini oshiradi;
- Sun'iy intellekt ma'lumotlar asosida ijobiy va salbiy tomonlarni baholashda, mantiqiy mulohaza yuritishni takomillashtirishda yordam beradi;
- Sun'iy intellekt foydalanuvchilarga qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun amaliy tadqiqotlar, muammolar yoki real hayotiy vaziyatlarni taqdim etadi;
- Ba'zi sun'iy intellekt vositalari foydalanuvchilarga ilmiy maqolalarni umumlashtirish orqali ma'lumotlarni tanqidiy baholashda ko'maklashadi;
- Sun'iy intellektga asoslangan faktlarni tekshirish vositalari manbalarni tekshirish va o'zaro taqqoslash orqali noto'g'ri ma'lumotlarning tarqalishining oldini oladi.

Sun'iy intellekt texnologiyalariga asoslangan geymifikatsiya va kreativ o'yinlar xorijiy til o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari xorijiy til o'qitish jarayoniga katta o'zgarishlar olib kirmoqda. O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, individual yondashuvni kuchaytirish va til o'rganish jarayonini yanada qiziqarli qilish uchun sun'iy intellekt asosida ishlab

chiqilgan geymifikatsiya metodlari va kreativ o'yinlar keng qo'llanilmoqda. Bunday yondashuvlar ta'lim jarayonini faol, interaktiv va samarali qilishga yordam beradi.

Geymifikatsiya bu o'quv jarayoniga o'yin elementlarini kiritish orqali motivatsiyani oshirish usuli hisoblanadi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'shilishi esa o'yinlarni yanada moslashtirilgan, interaktiv va maqsadga yo'naltirilgan qilish imkonini beradi. Quyidagi jihatlar SI texnologiyalariga asoslangan geymifikatsiyaning xorijiy til o'qitishdagi asosiy afzalliklaridan hisoblanadi:

- Shaxsga yo'naltirilgan o'quv jarayoni – Sun'iy intellekt ta'lim oluvchining darajasini tahlil qilib, uning ehtiyojlariga mos keladigan o'yinlar va mashqlarni tavsiya qiladi;
- Real vaqtda tahlil va fikr bildirish – Sun'iy intellekt talabalarning so'zlash, yozish va eshitish ko'nikmalarini baholab, ularning xatolarini darhol ko'rsatadi;
- Interaktivlik va qiziqarlilik – Gamifikatsiya va sun'iy intellekt kombinatsiyasi til o'rganishni zerikarli topshiriqlardan qutqarib, uni yanada faol o'yin shakliga olib keladi;
- O'yin orqali amaliy qo'llash – Sun'iy intellekt yordamida virtual suhbatlar va o'yinlar yaratilib, o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarga tayyorlanadi.

Savol va topshiriqlar:

1. Sun'iy intellekt nima?
2. Sun'iy intellektning qanday turlari mavjud?
3. Sun'iy intellektning tarixi haqida gapirib bering.
4. Hozirgi kunda sun'iy intellekt qaysi sohalarda keng qo'llanilmoqda?
5. Ta'limda sun'iy intellektning o'rni.
6. Xorijiy tilni o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklarini aytib bering.
7. Xorijiy tilni o'qitishda qanday sun'iy intellektga asoslangan ilovalardan foydalanasiz?
8. Xorijiy til o'qitishda sun'iy intellektidan foydalanishning qanday kamchiliklarini bilasiz?
9. Dars jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda etika me'yorlari va xavfsizlik qoidalariga amal qilasizmi?
10. Sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida qanday qilib ta'lim oluvchilarning kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish mumkin?

IV. AMALIY MASHG'ULOTLAR

1-MAVZU: XORIJIY TIL KO'NIKMALARINI O'QITISHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH (TINGLAB TUSHUNISH VA GAPIRISH KO'NIKMALARI)

1. Tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish;
2. Tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellektga asoslangan app.twee.com ilovasining afzalliklari;
3. Gapirish va talaffuz ko'nikmalarini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalari;
4. Taqdimot qilish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish;
5. Gapirish ko'nikmasini rivojlantiruvchi chatbotlar.

Tinglab tushunish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalari

Sun'iy intellekt texnologiyalari moslashuvchan va samarali yondashuvlarni taklif qilish orqali til o'rgatish jarayonini sezilarli darajada takomillashtirdi. Bu texnologiyalar talabalarga turli xil talaffuzlar, nutq ravonligi va real hayot vaziyatlarini o'z ichiga olgan keng ko'lamli audio manbalardan foydalanish imkonini beradi, bu esa ta'lim oluvchilarni jalb qiladigan qiziqarli ta'lim muhitini yaratadi. Sun'iy intellekt vositalari avtomatik transkripsiya va interaktiv fikr-mulohaza kabi xususiyatlarni qo'llash orqali o'quvchilarga ham eshitib tushunish qobiliyatini, ham og'zaki nutqni yozma matn bilan bog'lash mahoratini rivojlantirishda yordam beradi. Tinglab tushunish ko'nikmasini o'rgatishda sun'iy intellektning yana bir muhim afzalligi shundaki, u shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tajribasini taklif etadi. Bu vositalar ko'pincha o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashib, ularning natijalari asosida topshiriqlarning qiyinlik darajasini o'zgartiradi. Bu o'quvchilarning tinglash qobiliyatlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlash bilan birga, ularga mos darajada qiyinchilik tug'dirishni ta'minlaydi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt tizimlari ko'pincha o'qituvchilarga o'quvchilarning taraqqiyotini kuzatish va takomillashtirish kerak bo'lgan sohalarni aniqlash imkonini beradigan tahliliy xususiyatlarni o'z ichiga oladi, bu esa maqsadli yondashuvni va samarali qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi.

Amaliy mashg'ulot

Foydalaniladigan SI texnologiyalari: ChatGPT Open AI, You-tube AI, app.twee.com

Chatgpt.com ga kirib o'zingizni tanishtiring va quyidagicha buyruq bering:

*“Provide the links of You-tube videos up to 5 minutes in length on topic **A** suitable for **B** level English learners aged **C**, please”*

“C yoshdagi B darajali ingliz tilini o‘rganuvchilari uchun mos keladigan A mavzusi bo‘yicha 5 daqiqagacha bo‘lgan You-tube videolarining havolalarini taqdim et, iltimos”

A-ta’lim oluvchilarning qiziqishlariga mos mavzu

B-ta’lim oluvchilarning ingliz tili bilish darajalari

C-ta’lim oluvchilarning yoshlari

Provide the links of You-tube videos up to 5 minutes in length on topic "The history of volleyball" suitable for intermediate level English learners aged 18-20, please



Certainly! Here are some YouTube videos, each under 5 minutes, that provide an overview of the history of volleyball. These are suitable for intermediate English learners aged 18-20:

History of Volleyball and Its Rules: How Volleyball Started in Just 5 Minutes

This video offers a concise overview of volleyball's origins, tracing its development from inception to its current global popularity. [YOUTUBE](#)



The History of Volleyball In 2 Minutes

A brief yet informative video that covers the essential milestones in volleyball's history, ideal for a quick understanding. [YOUTUBE](#)



Volleyball's SHOCKING History EXPOSED in 10 Minutes!

An engaging exploration of volleyball's evolution, highlighting surprising facts and significant developments over time. [YOUTUBE](#)



The History of Volleyball

This video delves into the sport's beginnings and its rise to international prominence, [YOUTUBE](#)



Message ChatGPT

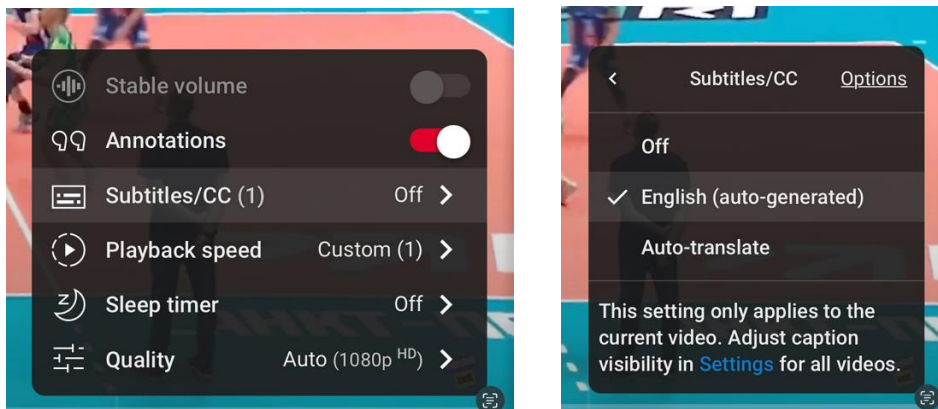
  



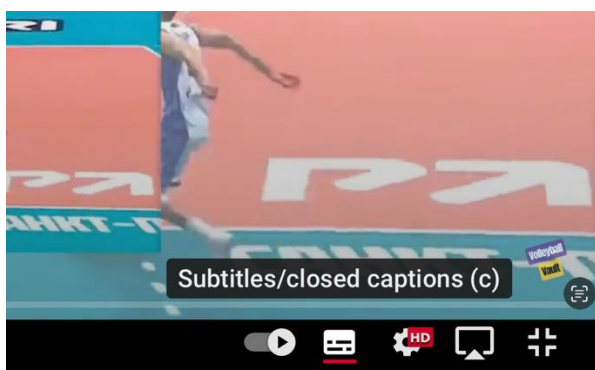
ChatGPT can make mistakes. Check important info.

1. Eng maqbul variantni tanlab havola orqali You-tube.com ga o'ting. Video ostidagi sozlamalarga orqali sun'iy intellektga asoslangan avto subtitr funksiyasini yoqing.

A.



- B. “Subtitles/closed captions © ni bosing.

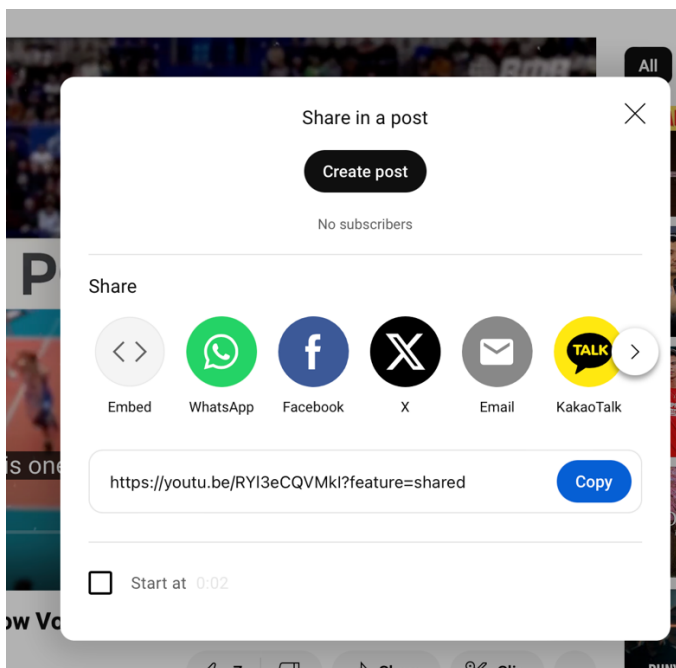


2. Quydagi ketma ketlikni bajarib tanlagan videonining havolasini nusxalab oling:

Video ostidagi “Share” tugmasini bosing:

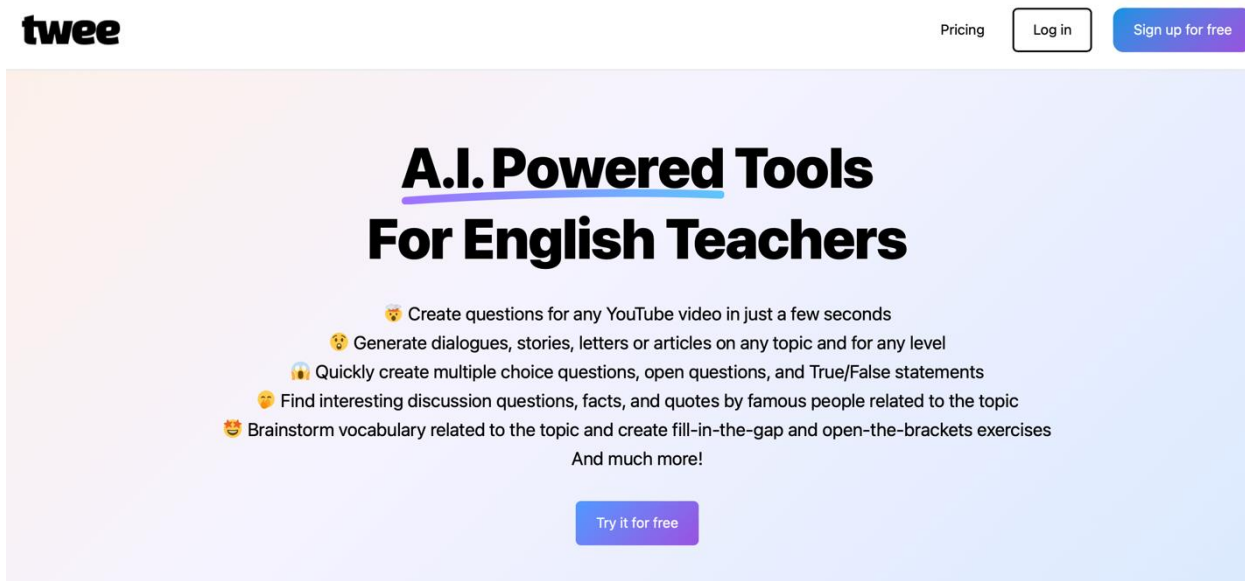


Havolani “Copy” qilib oling:



3.

- 1) www.twee.com saytiga kiring;
- 2) Ro'yxatdan o'ting va "Try it for free" tugmasini bosing;



- 3) "Audio & Video Question Creator" ni tanlang:

Let's Get Started

Pick a tool and start your next lesson! With this set, you've got everything you need to create fun, engaging, and personalized learning adventures.

All

★ Favorites

Reading

Vocabulary

Writing

Speaking

Grammar

Listening

🔍 Search for tools...



Create a Text on Any Topic with Your Vocabulary

Creates a text on a certain topic. Can be used during a lesson or as a homework task after a...

Reading

Vocabulary



Audio & Video Question Creator

Upload your audio or video and create a list of open questions, multiple choice questions, or...

Media

Listening



Create a List of Sentences with Your Vocabulary

Creates a list of sentences with target vocabulary. It's a great idea to use them later in...

A-Z

Vocabulary

4) Video havolasini kiriting va siz tanlagan video ekanligini tekshiring:

Collaborate

Language:

English (British)

Demo

Audio & Video Question Creator

Upload your audio or video and create a list of open questions, multiple choice questions, or true/false statements.

For best results, please use media with spoken content. Videos and audios that only contain music won't generate meaningful questions.

← Change



Watch on

YouTube

Need help?

5) Yaratilinishi kerak bo'lgan savollar turini, ta'lim oluvchilarning til bilish darajalarini va tilni tanlang:

Type of questions

- ✓ Open questions
- ABCD questions
- True/False statements

CEFR	Grade	Age
A1-A2		
✓ B1-B2		
C1-C2		

B1-B2

Language (optional)

English

Biz Open question savollar turini, B1-B2 darajani va Englishni tanladik:

Type of questions

Open questions

Level ⓘ

B1-B2

Language (optional)

English

Do the magic!

6) “Do the magic” tugmasini bosing va video asosida sun’iy intellekt texnologiyasi yaratgan tayyor savollarni qo’lga kiriting (savol va javoblarni tekshirib chiqishni unutmang):

twee

← Back

Evolution of Volleyball: A Historical Perspective

...

Edit

Interactive

Assign

Results

Collaborate

Export

Language:

English (British)

1

2

3

4

5

6

7

What inspired William Morgan to create the game of volleyball?

How did the original rules of volleyball differ from the modern game?

What were some of the key milestones in the global spread and recognition of volleyball?

How did the introduction of beach volleyball impact the sport's development?

What are some of the countries that have become major forces in modern volleyball?

When was volleyball first introduced as an official Olympic sport?

How did World War I contribute to the popularity of volleyball?

Correct Answers:

1

2

3

4

5

William Morgan created the game of volleyball, inspired by the sport of badminton.

The original rules of volleyball had a lower net height, smaller court size, and different scoring system compared to the modern game.

Key milestones include Canada becoming the first country to adopt volleyball in 1900, the sport being played by American forces during World War I, and the establishment of the International Volleyball Federation in 1947.

The introduction of beach volleyball in 1987 and its inclusion in the 1996 Summer Olympics helped further the sport's development and popularity.

Italy, Eastern Europe, and Brazil have become major forces in modern volleyball.

Need help?

7) True/False savollarni ham yarating:

- Volleyball was created as a more physical alternative to basketball.
- The original volleyball court was smaller than the modern version.
- The name "volleyball" was suggested by an observer after the game was created.
- The first volleyball rules allowed players to touch the ball only three times before sending it over the net.
- Volleyball became popular in Canada before spreading to other countries.
- Beach volleyball was officially recognized by the International Federation in 1987.
- The first official volleyball event at the Olympics took place in 1964.

Correct Answers:

- False – The text states that volleyball was designed to be less physical than basketball.
- True – The transcript mentions that the original court size was smaller than the modern one.
- True – The text indicates that the name "volleyball" was suggested by an observer after the game was created.
- False – The transcript states that originally there was no limit on the number of touches before sending the ball over the net.
- True – The text mentions that Canada was the first country to adopt volleyball.

Gapirish va talaffuz ko'nikmalarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanish

Sun'iy intellekt ta'lim oluvchilarga chuqur va shaxsga yo'naltirilgan til amaliyoti muhitini taqdim etish orqali gapirish ko'nikmalarini o'rgatishda tub burilish yasadi. Ilg'or nutqni aniqlash texnologiyasi yordamida sun'iy intellekt vositalari ta'lim oluvchilarning talaffuzi, ravonligi va ohangini tahlil qilib, ilgari faqat inson o'qituvchi bera oladigan tezkor fikr-mulohazalarni taqdim etmoqda. Mashinali o'rganish algoritmlari bilan ishlaydigan bu vositalar har bir ta'lim oluvchining ehtiyojlariga moslashadi va ularga ingliz tilida so'zlashning muayyan jihatlarini takomillashtirishga yordam beradi. Yakkama-yakka muloqotni taqlid qilish orqali sun'iy intellekt qiziqarli va bosim kam bo'lgan amaliyot maydonini yaratadi, bu ayniqsa sinfxona sharoitida gapirish uchun tortinchoq bo'lgan ta'lim oluvchilar uchun juda foydalidir.

Ingliz tilida gapirish ko'nikmasini o'rgatishda sun'iy intellektning eng muhim yutuqlaridan biri uning real suhbat vaziyatlarini taqlid qila olish qobiliyatidir. Masalan, chatbotlar va virtual yordamchilar o'quvchilarga oddiy suhbatdan tortib professional suhbatlargacha bo'lgan haqiqiy hayotdagi muloqotlarga o'xshash dialoglar bilan shug'ullanish imkonini beradi. Bu sun'iy intellekt tizimlari ta'lim oluvchining kiritgan ma'lumotlarini tushunib, unga mos javoblar bera oladi, bu esa dinamik va interaktiv amaliyotni ta'minlaydi. Bunday muhit ta'lim oluvchilarning o'z nutq qobiliyatlariga bo'lgan ishonchini oshirish bilan bir qatorda, ularni samarali muloqot uchun zarur bo'lgan turli xil so'z boyligi va to'g'ri talaffuz bilan tanishtiradi.

Sun'iy intellekt vositalari istalgan vaqtda va joyda so'zlashish amaliyoti o'tkazish imkonini beradi. Ilovalar va platformalar yordamida til o'rganuvchilar kun-u tun mustaqil ravishda gapirish mashqlarini bajara oladilar, bu esa muntazam takomillashish uchun juda muhimdir. Bunday vositalar nutq tezligi, rol o'ynash mashqlari va talaffuz qo'llanmalari kabi xususiyatlarni o'z ichiga oladi. Bunday darajadagi moslashtirish imkoniyatini taqdim etish orqali sun'iy intellekt til o'rganuvchilarga o'z nutq amaliyotlarini boshqarishga undaydi, mustaqillik va motivatsiyani oshiradi.

Gapirish ko'nikmasini o'rgatishda sun'iy intellektning yana bir muhim jihati uning o'quvchilarning rivojlanishini kuzatish uchun ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish qobiliyatidir. Sun'iy intellekt tizimlari o'quvchining nutqidagi qonuniyatlarni aniqlay oladi, takrorlanadigan xatolarni ko'rsatib beradi va takomillashtirish uchun maqsadli mashqlarni tavsiya qiladi. Bu ma'lumotlarga asoslangan yondashuv nafaqat til o'rgatish samaradorligini oshiradi, balki o'qituvchilarga sun'iy intellekt vositalari yordamida o'z tajribalarini oshirish imkonini beradi. Sun'iy intellektning tahliliy imkoniyatlarini inson nazorati bilan uyg'unlashtirish orqali til o'rgatish jarayoni shaxsga yo'naltirilgan va yanada samarali bo'lishi mumkin, bu esa o'quvchilarning gapirish qobiliyatlarida sezilarli yutuqlarga olib keladi.

Amaliy mashg'ulot 1

Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad:

- Microsoft 365 Outlook PowerPoint dasturining sun'iy intellektga asoslangan "Rehearse with Coach" funksiyasi bilan tanishish;
- "Rehearse with Coach" vositasidan foydalanib taqdimot qilishda so'zlashish ko'nikmasini rivojlantirish;
- Microsoft 365 Outlook PowerPoint dasturi taqdimot so'ngida bergan xulosasi yordamida mustaqil baholash.

Foydalaniladigan ilovalar: gemini.google.com

Microsoft 365 Outlook PowerPoint "Rehearse with Coach"

Microsoft 365 PowerPoint dasturidagi "Rehearse with Coach" funksiyasi talabalarga taqdimot ko'nikmalarini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarni taqdim etadi. Sun'iy intellektga asoslangan ushbu vositadan foydalanib, talabalar o'z nutqlarini sayqallashi, o'zlariga bo'lgan ishonchni oshirishi va akademik hamda kasbiy muvaffaqiyat uchun muhim bo'lgan muloqot qobiliyatlarini yaxshilashlari mumkin.

"Rehearse with Coach" funksiyasi orqali talabalar gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun quyidagi imkoniyatlar mavjud:

1. Real vaqt rejimida fikr-mulohaza

Nutqni tezligini nazorat qilish: juda tez yoki juda sekin gapirayotganingizni aniqlash orqali optimal gapirish tezligini saqlashga yordam beradi.

To'ldiruvchilar va takrorlashlarni aniqlash: To'ldiruvchi so'zlarni (masalan, "um," "like" kabi) ishlatganingizda yoki iboralarni keraksiz takrorlaganingizda sizni ogohlantiradi.

Monotonlikni aniqlash: Auditoriyani jalb qilish uchun nutqingizda ovoz xilma-xilligi bo'lmasa, asosiy lahzalar.

2. Kontent va til tahlili

Nutq aniqligi: berayotgan ma'lumotingiz auditoriyaga tushunarli bo'lishi uchun jargon, murakkab jumlar yoki noaniq iboralarni aniqlaydi.

Asosiy nuqtaga urg'u berish: muhim nuqtalarni yetarli darajada ta'kidlayotganingiz haqida ma'lumot beradi.

3. Auditoriya ishtiroki statistikasi

Body language (agar video bilan integratsiya qilingan bo'lsa): Yaxshi ko'z aloqasi va qomatni saqlash bo'yicha maslahatlar beradi.

Takroriy slayd o‘qish: Sizni bevosita slaydlardan o‘qimaslikka undaydi va tabiiy yetkazib berishni rag‘batlantiradi.

4. Shaxsiy va moslashtirilgan amaliyot

Stresssiz muhit: Auditoriyaning bosimisiz shaxsiy repetitsiya qilish imkonini beradi.

Moslashtirilgan tavsiyalar: Fikr-mulohaza unikal nutq uslubi va taqdimot maqsadlariga moslanadi.

5. Jarayonni kuzatish

Samaradorlik statistikasi: Bir nechta repetitsiyalar davomida yaxshilanishlarni kuzatib boradi va diqqatingizni eng ko‘p talab qilinadigan sohalarga qaratishga yordam beradi.

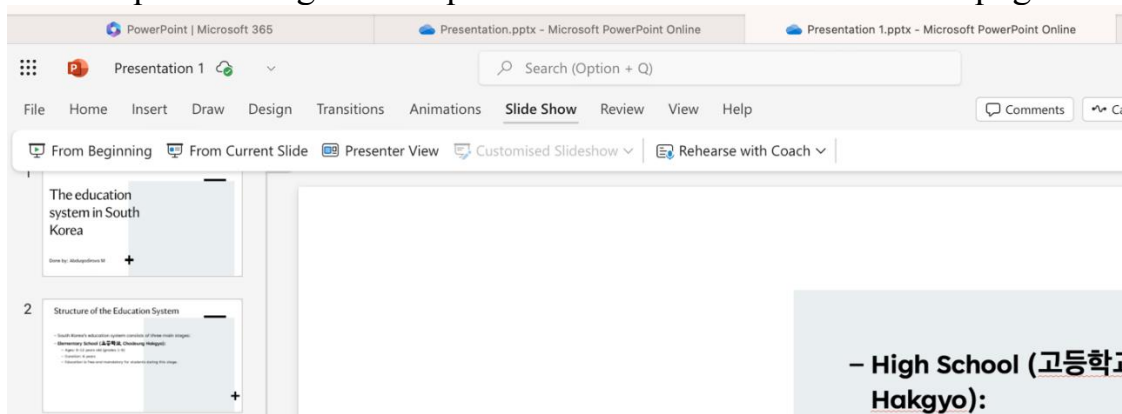
Xulosa hisoboti: Har bir repetitsiyadan so‘ng siz o‘z faoliyatingizning batafsil xulosasini, jumladan, kuchli tomonlar va o‘rish uchun sohalarni aniqlay olasiz.

6. Ishonchni oshirish

Obyektiv fikr-mulohazalar bilan mashq qilish ishonchni oshiradi, sizni jozibali va professional taqdimot qilishga yaxshi tayyorgarlik ko‘radi.

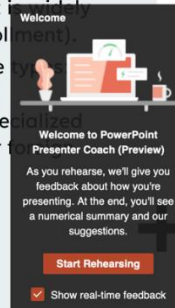
Quyidagi ketma-ketlikni bajaring:

1. Microsoft 365 Outlook dasturidan ro‘yxatdan o‘ting;
2. Microsoft 365 Outlook Power Point bo‘limiga o‘ting;
3. Taqdimot yarating yoki tayyor taqdimotni yuklang;
4. “Slide show” bo‘limidan “Rehearse with Coach”ni tanlang;
5. “Start Rehearsing” ni tanlab taqdimot nutqingizni boshlang;
6. Taqdimot davomida sizga real vaqt davomida berilayotgan maslahatlarga amal qiling;
7. Taqdimotni tugatib “Taqdimot Xulosasi” bilan tanishib chiqing.



– High School (고등학교, Godeung Hakgyo):

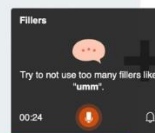
- Ages: 15-18 years old (grades 10-12)
- Duration: 3 years
- Education is not mandatory but is nearly attended (almost universal enrollment).
- High school is divided into three types: general academic high schools, vocational high schools, and special interest high schools (such as science or foreign language schools).



Mic is ready

– Middle School (중학교, Jung Hakgyo):

- Ages: 12-15 years old (grades 7-9)
- Duration: 3 years
- Education is still free and mandatory.



Your Rehearsal Report (Preview)

[Rehearse Again](#)

Summary

Good job rehearsing! Keep up the hard work.

3:04

total time spent

5

slides rehearsed

Fillers

To sound more polished and confident, try to avoid using filler words. Pause or take a breath to relax. Some filler words to avoid are:

umm

[Learn More](#)

Repetitive Language



Nice work! Your variety of word choice will help keep your audience engaged.

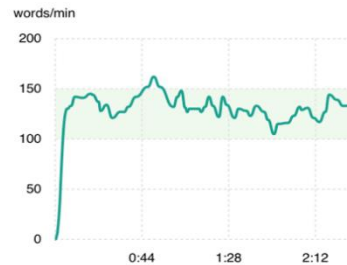
NEW

Pace



Your pace is just right! Keep it up!

Your average pace over time



[Learn More](#)

How was your experience? ☆☆☆☆☆

Your Rehearsal Report (Preview)

[Rehearse Again](#)

[Learn More](#)

Inclusiveness

Consider avoiding these terms or phrases, which might offend some people.

master → expert

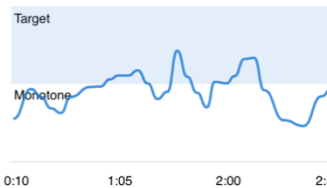
[Learn More](#)

Coach suggests

You've turned off some of the feedback types. Go to [Rehearse with Coach > Coach settings](#) to turn them back on.

Pitch

Low pitch variation will make your audience lose interest. Try increasing the tone for your key points.



[Learn More](#)

Originality

Try to avoid simply reading the slide. Here are the slides you might want to work on:



Slide 2



Slide 3

Amaliy mashg'ulot 2

Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad:

- Google Gemini chatbot bilan tanishish;
- Google Gemini chatbot orqali so'zlashish ko'nikmasini rivojlantirish.

Foydalaniladigan ilovalar: gemini.google.com



Google Gemini til o'rganish uchun yaratilgan maxsus ilova bo'lmasa-da, xorijiy til o'rganuvchilari o'zlarining nutq ko'nikmalarini yaxshilash uchun foydalanishlari mumkin.

1. Google Gemini xorijiy tilda so'zlashishni mashq uchun sherik bo'la oladi. U bilan til o'rganuvchilar istagan mavzularida suhbat qurishlari mumkin: hobby, weather, job interview;
2. Google Gemini bilan suhbatlashish talaffuzni yaxshilash imkonini beradi. So'zlarni talaffuz qilishda ilovaga taqlid qilish yoki so'zlarni qabul qilmasa noto'g'ri talaffuz qilinganini bilish orqali intonatsiya, talaffuz, urg'ularni to'g'irlash mumkin;
3. Google Gemini bilan audio suhbatning real vaqt rejimida transkripsiyasi ham yoziladi. Bu esa til o'rganuvchilar tushunmagan so'zlarini yozuvda ko'rib aniqlik kiritishlari uchun qulay.

Mashg'ulot:

Google Gemini ilovasini "App Store", "Play Market"dan yuklab oling yoki gemini.google.com saytidan foydalaning kiring. O'zingizni tanishtiring va bitta mavzuni tanlab dialog tashkil qiling. Suhbat mobaynida duch kelgan qiyinchiliklaringiz haqida ulashing.

Savol va topshiriqlar:

1. Tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni haqida gapiring.
2. Tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini o'qitish jarayonida qanday sun'iy intellektga asoslangan ilovalardan foydalanasiz?
3. Sun'iy intellektga asoslangan www.twee.com saytining xorijiy til ko'nikmalarini o'qitishda qanday afzalliklarini kashf etdingiz?
4. Xorijiy tilda taqdimot qilish ko'nikmasini rivojlantiradigan qanday sun'iy intellekt texnologiyalarini bilasiz?
5. Sun'iy intellekt texnologiyalari bilan interaktiv dialog olib borish orqali gapirish ko'nikmalarini qanday rivojlantirish mumkin?
6. Google Gemini ga o'xshash yana qanday sun'iy intellektga asoslangan ilovalardan foydalanasiz?
7. Sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida o'rganilgan til ko'nikmalari real hayotdagi muloqot uchun yetarli bo'la oladimi?

2-MAVZU: XORIJIY TIL KO'NIKMALARINI O'QITISHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH (YOZISH VA O'QISH KO'NIKMALARI)

1. Yozish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni;
2. Yozish ko'nikmasini rivojlantiruvchi sun'iy intellektga asoslangan ilovalar;
3. O'qish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish;
4. Xorijiy tilda matnlarni samarali o'qishga yordam beruvchi sun'iy intellekt texnologiyalari.

Yozish ko'nikmasini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalari

Sun'iy intellektning (SI) ta'lim sohasiga kirib kelishi chet tillarida yozishni o'qitish uchun yangi imkoniyatlar yaratdi, bu jarayonni yanada interaktiv va samarali qildi. Bu vositalar yozma matnni tahlil qilish uchun murakkab algoritmlardan foydalanib, grammatika, so'z boyligi va gap tuzilishi bo'yicha tezkor fikr-mulohaza beradi. Bunday imkoniyat o'quvchilarga o'z xatolaridan real vaqt rejimida saboq olishga va tilni chuqurroq anglashga yordam beradi. O'qituvchilar ushbu vositalarni o'z darslariga tatbiq etib, o'quvchilarga uzluksiz yordam ko'rsatishlari mumkin. Bu esa o'quvchilarning yozma nutqida ishonch va aniqlikni oshirishga imkon yaratadi.

Sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalarning asosiy afzalligi shundaki, ular har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlariga moslasha oladi. O'quvchining bilim darajasini baholash orqali ushbu vositalar ta'lim oluvchilarni ortiqcha qiynamasdan, ularga mos mashqlarni tayyorlashi mumkin. Bu moslashuvchanlik, ayniqsa, o'quvchilar turli darajadagi ko'nikmalarga ega bo'lgan chet tili darslarida juda muhimdir. Shuningdek, ba'zi vositalar mazmunni qayta ifodalash va tarjima kabi imkoniyatlarni taklif etadi. Bu esa o'quvchilarni o'rganilayotgan tilda g'oyalarni turlicha ifodalash usullarini izlashga undaydi. Bunday individual yondashuv nafaqat o'rganishni yaxshilaydi, balki yozma nutqda ijodkorlik va tajriba orttirish imkonini ham beradi.

O'qituvchilar uchun sun'iy intellekt vositalari o'quvchilarning yozma ishlarini baholash va takomillashtirish jarayonini osonlashtiradi. Ular grammatika, uslub va o'qish qulayligi bo'yicha batafsil hisobotlar tayyorlashi mumkin. Bu esa o'qituvchilarning vaqtini tejaydi va ularga yuqori darajadagi fikr-mulohazalarni taqdim etishga e'tibor qaratish imkonini beradi. Bundan tashqari, ba'zi vositalar interaktiv yozish mashqlarini simulyatsiya qilishi mumkin, bu esa o'quv jarayonini yanada qiziqarli va dinamik qiladi. Sun'iy intellekt texnologiyasi rivojlanishda davom etar ekan, uning chet til ta'limidagi o'rni ortib borishi kutilmoqda, bu esa yozishni o'qitish va mashq qilishning yanada innovatsion usullarini taklif etadi. Sun'iy intellekt texnologiyalarini chet tillarini o'qitish jarayoniga integratsiyalagan holda, o'qituvchilar talabalarni xorijiy tilda real muloqotga tayyorlaydigan yanada samarali va qiziqarli o'rganish tajribasini yaratishi mumkin.

Amaliy mashg'ulot 1

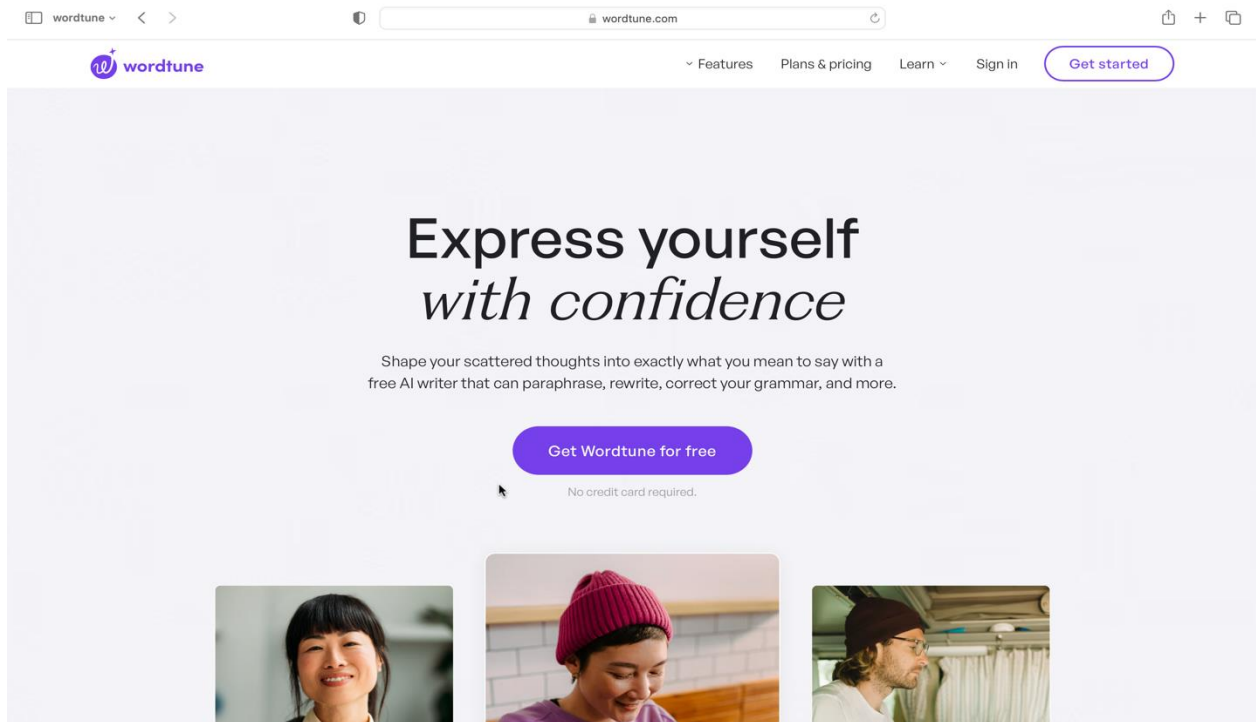
Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad:

Matnlarni tahrirlash va qayta yozishga yordam beruvchi sun'iy intellekt asosida ishlaydigan ilovalardan foydalanish.

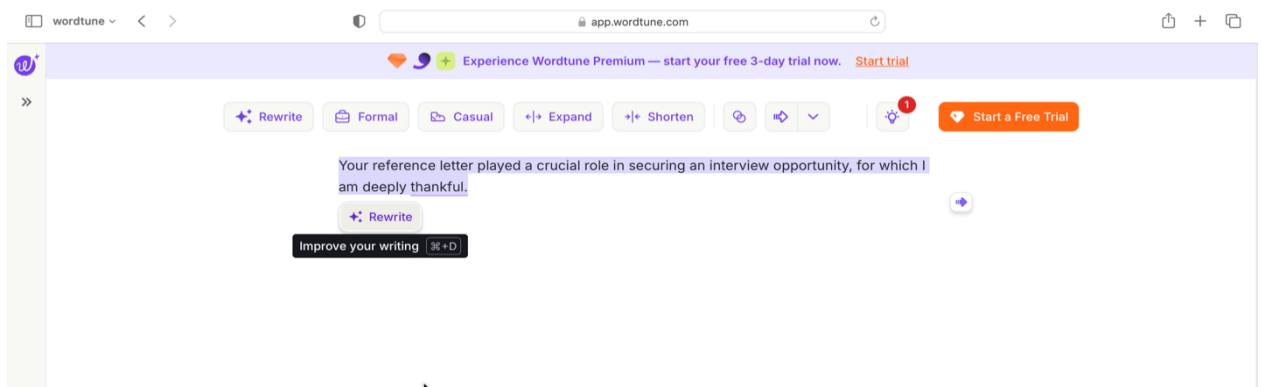
Foydalaniladigan ilovalar: *wordtune.com* (*grammarly.com*)

Wordtune - bu ingliz tili o'qituvchilariga real vaqt rejimida fikr-mulohazalar bildirish, gaplarni qayta tuzish va so'z boyligini oshirish orqali o'quvchilarining yozma ko'nikmalarini oshirishga yordam beradigan sun'iy intellektga asoslangan yozuv yordamchisi. U o'quvchilarni aniqroq, ta'sirliroq yozishga yo'naltirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

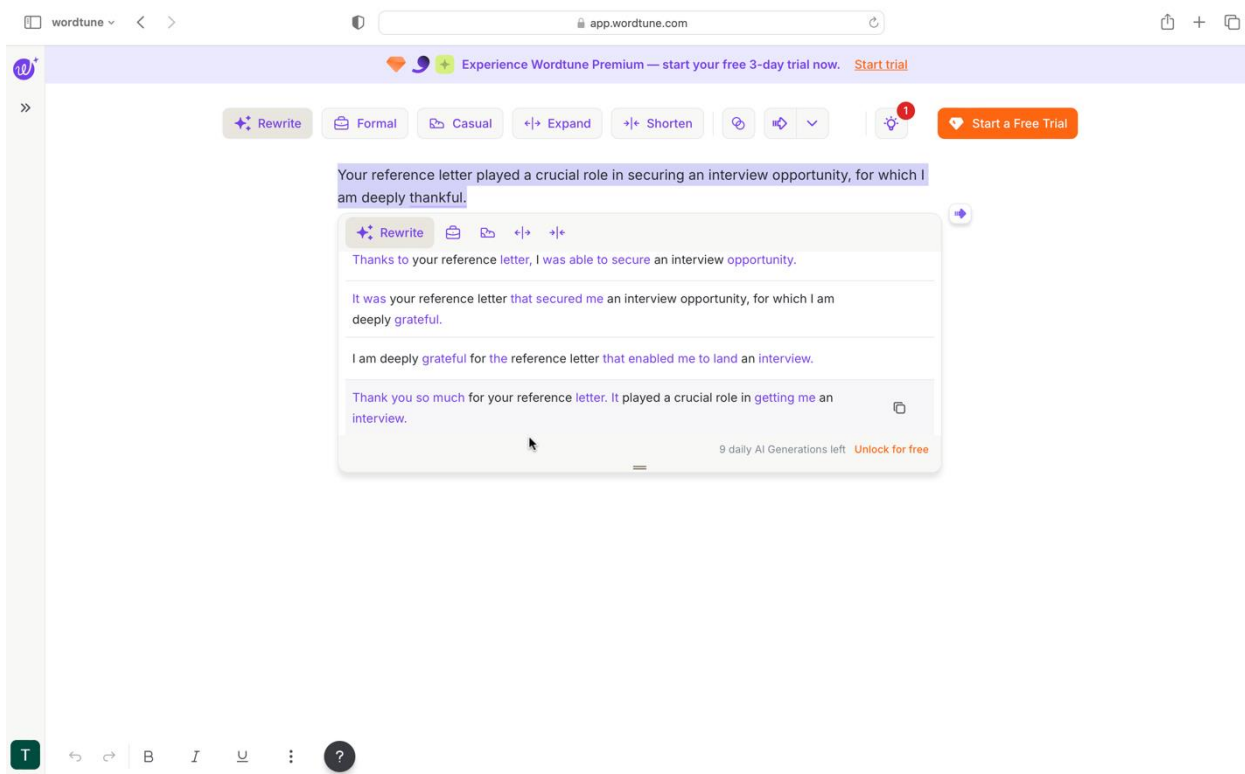
1. www.wordtune.com saytiga kiramiz:



2. Qayta tuzmoqchi bo'lgan gapingizni yozing va "Rewrite" ni bosing:



3. Taklif etilgan variantlardan birini tanlang:



4. Yozuv uslubini tanlab, rasmiy yoki norasmiy, gapni qayta o'zgartiring;
5. Gapni kengaytirish yoki qisqartirish kerak bo'lsa mos rasvishda "Expand" yoki "Shorten" birini tanlang. Bir so'zning sinonimi kerak bo'lsa "ikki doira" belgisini, gapni davom ettirish uchun o'ng tarafga qaratilgan "Strelka" belgisini, mazmunan davom ettirish uchun takliflar uchun pasga qaragan belgini bosing. Agar gapingizda tahrirlash joylari bor bo'lsa "chiroqcha" belgisi bildiradi.

✦ Rewrite

📁 Formal

📁 Casual

↔ Expand

→ Shorten

🔗

🔍

⌵

💡

✦ Rewrite

Qayta yozish;

📁 Formal

Rasmiy uslubda qayta yozish;

📁 Casual

Norasmiy uslubda qayta yozish;

↔ Expand

Gapni kengaytirish;



So'zning sinonimi bilish;



Gapni davom ettirish;



Mazmunan gapni davom ettirish uchun takliflar;



Yozuvdagi tahrirlash joylari mavjud bo'lsa.

Shuni ham ta'kidlash joizki, Wordtune ilovasining bepul versiyasida cheklovlar mavjud bo'lib, kuniga faqat 10 ta gapni qayta yozish va sun'iy intellektga asoslangan texnologiyadan takliflar olish mumkin.

Amaliy mashg'ulot 2

Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad:

- Talabalar tomonidan yozilgan insholarda sun'iy intellekt texnologiyalarning ishtirokini aniqlash;
- Matnlarni sun'iy intellekt yoki inson tomonidan yozilganligini aniqlab beradigan ilovalardan foydalanish;
- Sun'iy intellekt yordamida yozilgan matnlarni inson tomonidan yozilgan matnga o'zgartirib beruvchi ilovalar bilan tanishish.

Foydalaniladigan ilovalar: chatgpt.com, gptzero.me (zerogpt.com, quillbot.com), bypass.hix.ai.

1. Chatgpt.com ga kirib chatbotiga o'zingiz istagan mavzuda insho yozib berishini so'rang:

ChatGPT

T

What can I help with?

write an essay about negative effects of using gadgets on family relationship, please



Search

Reason



Create image

Summarize text

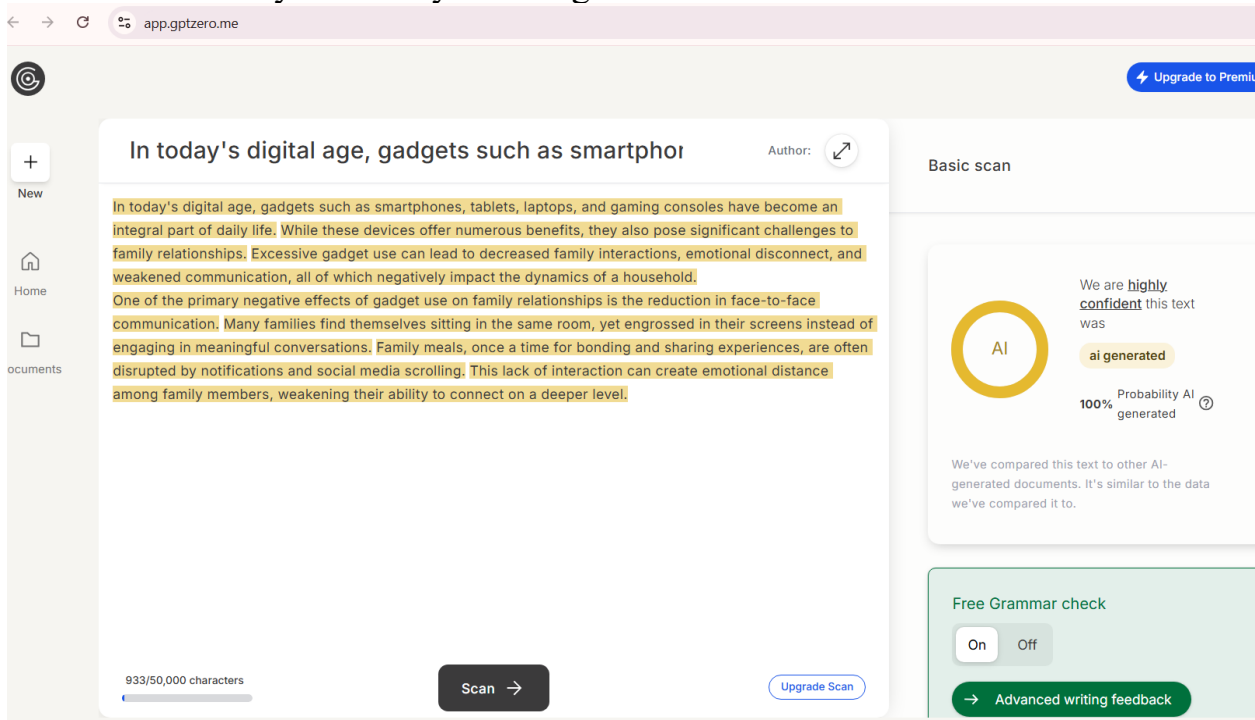
Brainstorm

Surprise me

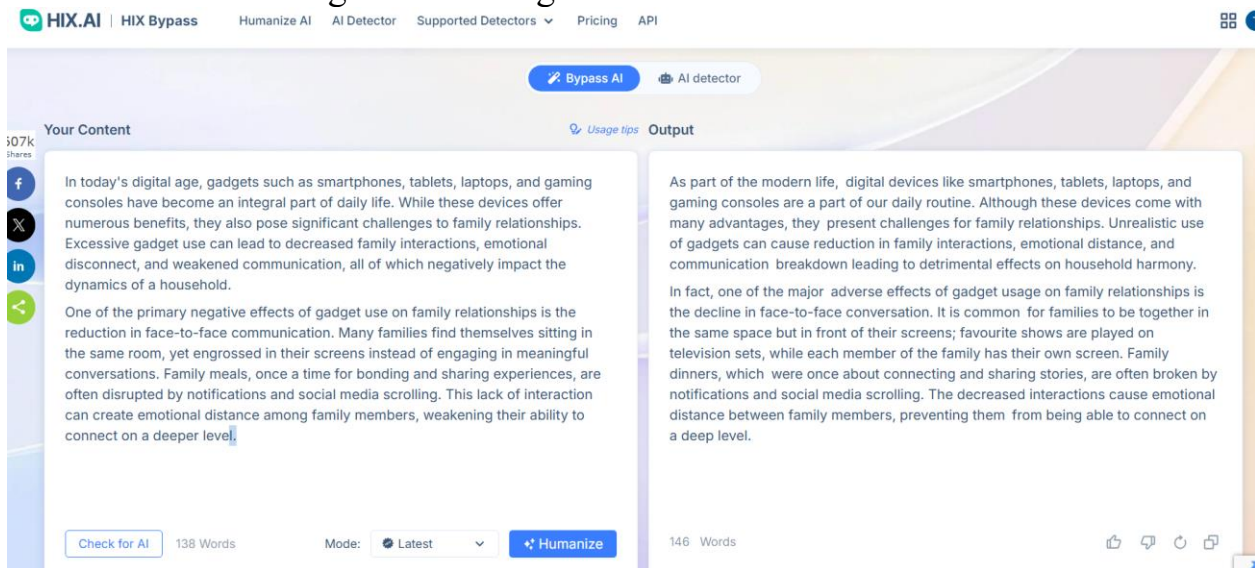
Code

More

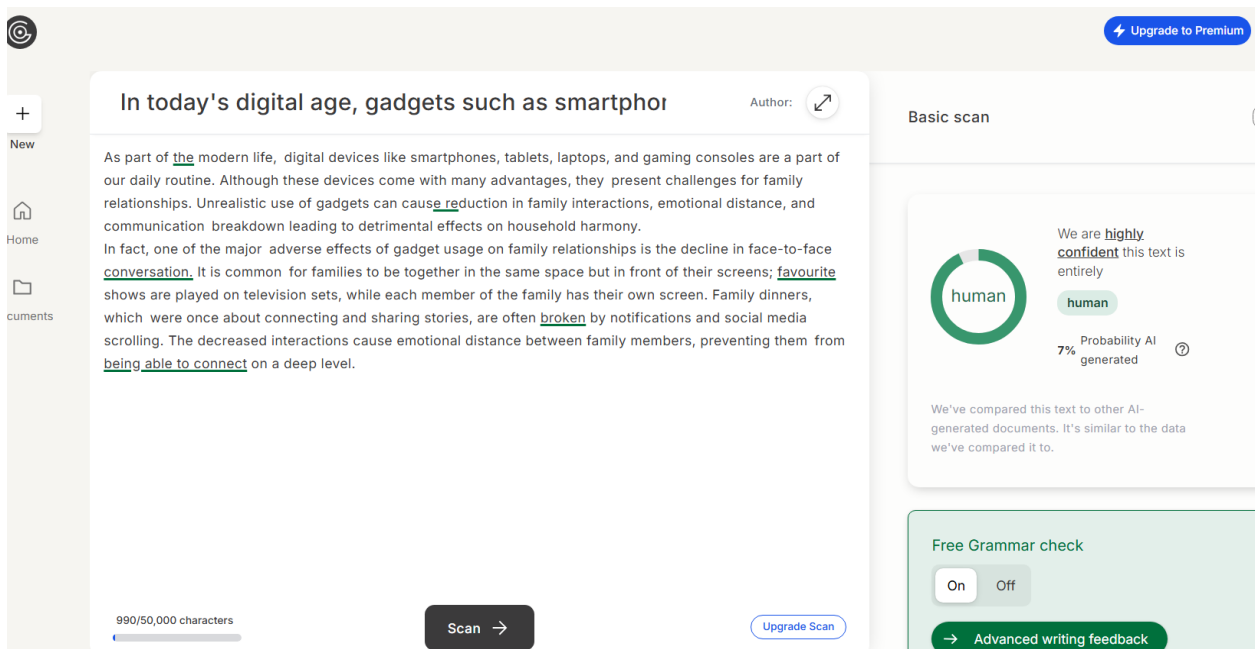
2. Chatgpt yozib bergan inshodan nusxa olib gptzero.me saytiga kirib ushbu inshoni AI detectorda tekshiring. Quyidagi holatda chatgpt yozib bergan inshoni 100% sun'iy intellect yozib bergan deb ko'rsatdi:



3. Chatgpt yozib bergan inshodan nusxa olib, bypass.hix.ai saytiga kiritib "Humanize" tugmasini bosing:



4. bypass.hix.ai sayti taklif qilgan inshodan nusxa olib, qayta gptzero.me saytida tekshiring. Quyida biz kiritgan inshoda sun'iy intellektning ulushi 7% ni ko'rsatmoqda:



O'qish ko'nikmasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanish

O'qituvchilar uchun sun'iy intellekt o'qish ko'nikmasini rivojlantirish jarayonini samarali boshqarishda yordamchi bo'lib xizmat qiladi. Xorijiy til o'qituvchilari sun'iy intellekt yordamida ta'lim oluvchilarning yoshiga, darajasiga mos matnlarni topish, qiyinlik darajasi yuqori bo'lgan matnlarni soddalashtirish, berilgan matn asosida savollar, testlar, mashqlar yaratish orqali ushbu jarayonni avtomatlashtirishlari mumkin.

Amaliy mashg'ulot 1

Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad:

- Talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan yangi so'zlar ishtirokida sun'iy intellekt ilovalari orqali matn yaratish;
- Turli chatbotlar bilan tanishish;
- Kiritilgan matn asosida mashqlar yaratish: savol-javob, test, True/False.

Foydalaniladigan ilovalar: copilot.microsoft.com, quillbot.com

1. Talabalarning bilim darajasiga va qiziqishiga mos matn yoki maqolani copilot.microsoft.com sun'iy intellekt chatboti orqali qidiring:

please find reading passages for intermediate level students about IT

Here are some resources where you can find reading passages about IT for intermediate-level students:

1. **UsingEnglish.com:** This site offers a variety of intermediate-level reading comprehension exercises, including passages on technology and science topics like "The Digital Divide" and "The ZX Spectrum."
2. **ESOL Courses:** This site provides graded reading texts and short stories for intermediate English learners. You can find articles and fact files on various topics, including technology.
3. **British Council - LearnEnglish:** This section offers reading practice for B1 English level (intermediate) learners. You can find articles on topics like "Digital habits across generations" and "Robot teachers."

These resources should help you find suitable reading passages about IT for intermediate-level students. Happy reading!



Message Copilot



2. Copilot chatboti taklif qilgan saytdan oldan yoki o'zingizda mavjud matndan nusxa olib, quillbot.com sun'iy intellektga asoslangan ilovaning "Summarizer" bo'limiga kirib matnni kritib "Summarize" tugmasini bosib:

QuillBot Summarizer

Apps and Extensions Upgrade to Premium

Modes: Paragraph Bullet Points Custom Summary Length: Short Long

Nutmeg - a valuable spice

The nutmeg tree, *Myristica fragrans*, is a large evergreen tree native to Southeast Asia. Until the late 18th century, it only grew in one place in the world: a small group of islands in the Banda Sea, part of the Moluccas - or Spice Islands - in northeastern Indonesia. The tree is thickly branched with dense foliage of tough, dark green oval leaves, and produces small, yellow, bell-shaped flowers and pale yellow pear-shaped fruits. The fruit is encased in a flesh husk. When the fruit is ripe, this husk splits into two halves along a ridge running the length of the fruit. Inside is a purple-brown shiny seed, 2-3 cm long by about 2 cm across, surrounded by a lacy red or crimson covering called an 'aril'. These are the sources of the two spices nutmeg and mace, the former being produced from the dried seed and the latter from the aril.

Nutmeg was a highly prized and costly ingredient in European cuisine in the Middle Ages, and was used as a flavouring, medicinal, and preservative agent. Throughout this period, the Arabs were the exclusive importers of the spice to Europe. They sold nutmeg for high prices to merchants based in Venice, but they never revealed the exact location of the source of this extremely valuable commodity. The Arab-Venetian dominance of the trade finally ended in 1512, when the Portuguese reached the Banda Islands and began exploiting its precious resources.

Select keywords

Banda Islands Southeast Asia Spice Islands Banda Sea Arabs

882 words

Summarize

Nutmeg, a valuable spice, was once a highly prized and costly ingredient in European cuisine. It was primarily imported by the Arabs, who sold it for high prices to merchants in Venice. However, this dominance ended in 1512 when the Portuguese exploited the Banda Islands, leading to Dutch traders subcontracting their spice distribution. The Dutch East India Company (VOC) was founded in 1602, and by 1617, it was the richest commercial operation in the world.

The Dutch took over the Banda Islands in 1621, concentrating all nutmeg production into a few easily guarded areas. They punished anyone caught growing nutmeg seedlings or carrying seeds without proper authority. The British eventually agreed to a compromise settlement, the Treaty of Breda, in 1667, which allowed the Dutch to have a monopoly over the nutmeg trade.

In 1770, a Frenchman named Pierre Poivre successfully smuggled nutmeg plants to safety in Mauritius, which were later exported to the Caribbean. In 1778, a volcanic eruption in the Banda region caused a tsunami that wiped out half the nutmeg groves. In 1809, the British returned to Indonesia and seized the Banda Islands by force. The Dutch nutmeg monopoly was over, and today, nutmeg is grown in various locations, with an estimated annual production of 10,000-12,000 tonnes.

11 sentences • 210 words

Paraphrase Summary

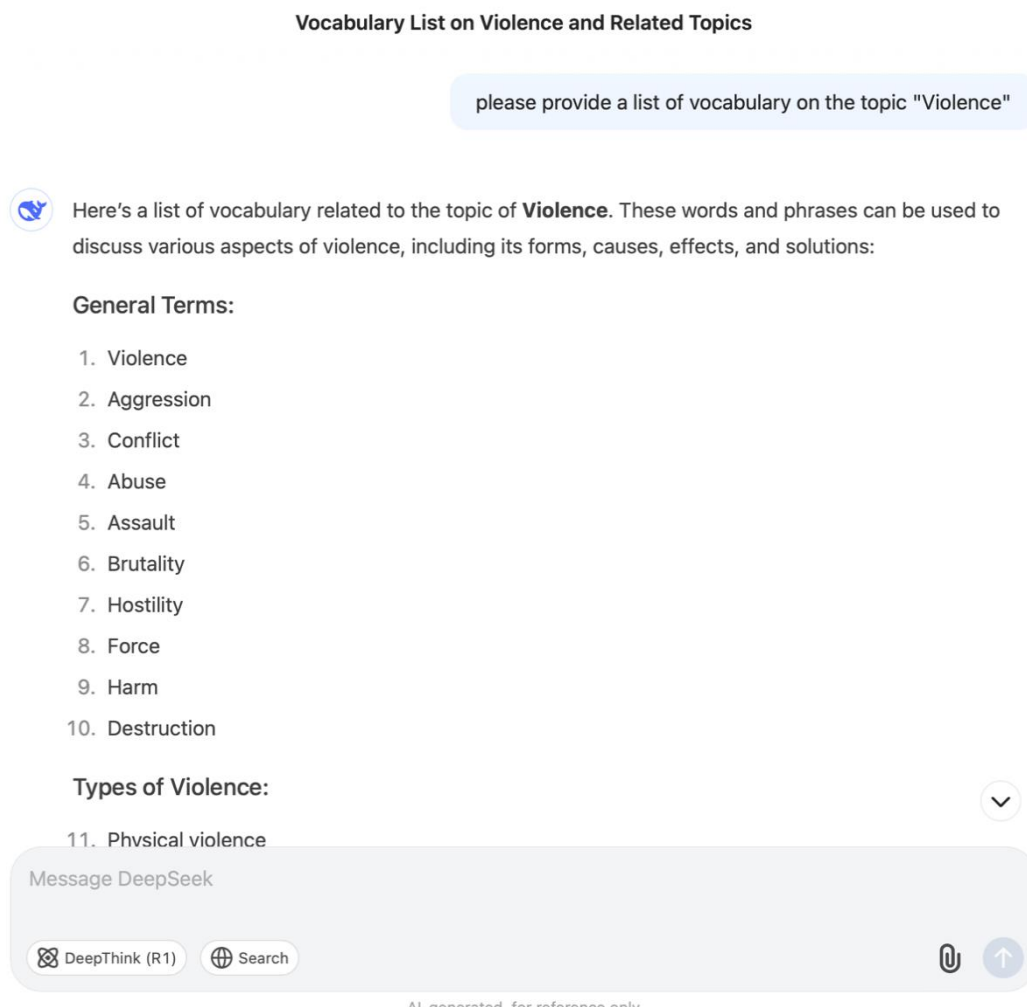
Amaliy mashg'ulot 2

Mashg'ulotdan ko'zlangan maqsad:

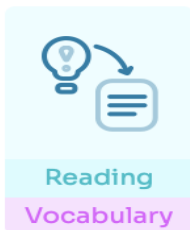
- Talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan yangi so'zlar ishtirokida sun'iy intellekt ilovalari orqali matn yaratish;
- Turli chatbotlar bilan tanishish;
- Kiritilgan matn asosida mashqlar yaratish: savol-javob, test, True/False.

Foydalaniladigan ilovalar: chat.deepseek.com, app.twee.com.

1. Darsda o'rganilishi kerak bo'lgan so'zlar ro'yhatini tuzing. Bunda sizga sun'iy intellekt texnologiyalari yordam berishi mumkin. Quyida biz chat.deepseek.com chatbotdan foydalandik:



2. Berilgan so'zlardan keraklisini nusxa olib app.twee.com saytidan "Create a text on any topic with your vocabulary" qismini tanlang:



Create a Text on Any Topic with Your Vocabulary



Creates a text on a certain topic. Can be used during a lesson or as a homework task after a...

Reading

Vocabulary

3. Mavzuni, yangi so'zlarni, yaratilinishi kerak bo'lgan matnning darajasi, turi va so'zlar sonini kiriting. "Do the magic" tugmasini bosib tayyor matnni oling:

1

Time to Read!

View options

In today's society, the issue of **violence** is one that cannot be overlooked. It manifests in various forms and affects individuals and communities worldwide. From domestic **abuse** to street **assault**, the presence of **aggression** and **hostility** disrupts the peace and safety we all seek. The destructive capacity of **violent** acts often leads to severe **harm** and **destruction**, sometimes leaving lasting scars that are physical, emotional, or both.

Consider a scenario where a simple **conflict** escalates due to a lack of communication and understanding. What might have been resolved with dialogue results in a physical **assault** due to unchecked **aggression**. This use of **force** not only impacts the individuals involved but can also breed further resentment and fear within the community, perpetuating a cycle of **violence**.

Furthermore, the media frequently reports on incidents of **brutality**, stoking public anxiety and often leading to calls for stricter laws and enforcement. However, many would argue that addressing the root causes of **violence**, such as socio-economic disparities and education, could offer more effective long-term solutions.

The challenge remains to find ways to reduce **hostility** and foster environments where discussions can replace disputes, and peace can replace **violence**. Recognising the serious consequences of **abuse** and **brutality** is essential in moving towards a more harmonious society. Understanding that **conflict** is a part of human interaction is crucial, but it is how we choose to handle it that defines the impact on our world.

4. Matnning tagida ilovaning qo'shimcha imkoniyatlari ham taklif etilgan:

 **Don't stop – Create more!**

Create using the topic:

- Find facts
- Pros and Cons
- Famous quotes
- Essential vocabulary
- Reading bits and pieces
- A dialogue on the same topic
- Essay topics
- Four opinions
- Link words into sentences
- Creative writing

Create using the words:

- Word-definition matching
- Sentences with target vocabulary
- Communicative situations
- Reading bits and pieces
- A dialogue with target vocabulary
- A text with target vocabulary
- Creative writing
- Word-translation matching
- Rephrase With Word Given

[Choose from all tools](#)

Biz “discussion questions” ni tanladik va yaratilingan matnga mos qiziqarli muhokama savollar to'plami tuzildi:

2 Let's Discuss These Interesting Questions!

 View options

- 1 How do you think **violence** affects our daily lives and communities?
- 2 Can you share an experience where you witnessed **aggression** or **conflict**?
- 3 What are some common causes of **hostility** between people?
- 4 How can we prevent **abuse** in relationships or society?
- 5 In your opinion, what is the difference between **assault** and other forms of **violence**?
- 6 Why do you think **brutality** is often reported in the news?
- 7 How does **force** play a role in resolving conflicts?
- 8 Have you ever seen **harm** caused by **violence** in your community?
- 9 What impact does **destruction** from **violence** have on people's lives?
- 10 How can individuals contribute to reducing **violence** in their surroundings?

Savol va topshiriqlar:

1. Sun'iy intellekt texnologiyalari yozish va o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishga qanday hissa qo'shishi mumkin?
2. Sun'iy intellektga asoslangan ilovalar ta'lim oluvchilarning mustaqil yozish ko'nikmalariga qanday ta'sir qiladi?
3. Talabalarimiz tomonidan yozilgan inshoni sun'iy intellekt tomonidan yozilganligini *gptzero.me* (*zerogpt.com*, *quillbot.com*) saytlari orqali tekshiring va baho bering.
4. Sun'iy intellektga asoslangan avtomatik tahrirlash vositalari (Grammarly, LanguageTool) yozma nutq sifatini oshirishda qanchalik samarali?
5. Sun'iy intellekt yordamida yozish ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida ta'lim oluvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyati qanday saqlab qolish mumkin?
6. Sun'iy intellekt yordamida xorijiy tildagi matnlarni tushunishni qanday yaxshilash mumkin?
7. Sun'iy intellekt yordamida yozilgan matnlar inson yozgan matnlarga qaraganda qanchalik tabiiy va mantiqiy bo'lishi mumkin?
8. O'qish ko'nikmasini rivojlantirishda *app.twee.com* sun'iy intellektga asoslangan ilovaning qo'shimcha afzalliklarini kashf eting.

V. GLOSSARIY

V. GLOSSARIY

Termin	O'zbek tilidagi sharhi	Ingliz tilidagi sharhi
Sun'iy intellekt (SI)—	Inson aql-idrokini taqlid qiluvchi mashinalar, ular o'rganish, mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish kabi vazifalarni bajara oladi.	The simulation of human intelligence in machines that can perform tasks such as learning, reasoning, and problem-solving.
Mashinaviy o'rganish —	Sun'iy intellektning bir sohasi bo'lib, dasturlar o'z tajribasi va ma'lumotlari asosida o'z faoliyatini yaxshilashi mumkin.	A subset of AI that enables machines to learn from data and improve performance over time without being explicitly programmed.
Tabiiy tilni qayta ishlash—	Sun'iy intellektning inson tilini tushunish, sharhlash va yaratishga imkon beruvchi sohasi.	A field of AI that enables machines to understand, interpret, and generate human language.
Chatbot —	Matn yoki ovoz orqali foydalanuvchilar bilan muloqot qiluvchi sun'iy intellekt asosidagi virtual yordamchi.	An AI-powered virtual assistant that can interact with users through text or voice.
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim—	Har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirilgan sun'iy intellekt asosidagi ta'lim usuli.	An AI-driven approach to education that tailors learning experiences to individual students' needs and abilities.
Intelligent Tutoring System (ITS) / Aqlli repetitor tizimi —	Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan va o'quvchilarga real vaqt rejimida moslashtirilgan o'qitishni ta'minlovchi dasturiy ta'minot.	AI-based software that provides real-time, adaptive learning experiences to students.
Nutqni aniqlash—	Kompyuterlarning inson nutqini taniy olishi va uni qayta ishlashiga imkon beruvchi sun'iy intellekt texnologiyasi.	AI technology that allows computers to recognize and process spoken language.
Avtomatlashtirilgan baholash—	O'quvchilarning topshiriqlari va imtihonlarini avtomatik baholash uchun sun'iy intellektdan foydalanish.	The use of AI to assess and grade students' assignments and exams automatically

Termin	O‘zbek tilidagi sharhi	Ingliz tilidagi sharhi
Geymifikatsiya —	O‘quv jarayoniga o‘yin elementlarini qo‘shish orqali ishtirok va motivatsiyani oshirish usuli.	The integration of game-like elements into education to enhance engagement and motivation.
O‘qish tahlili —	Sun'iy intellekt orqali o‘quvchilarning o‘rganish jarayonini tahlil qilish va yaxshiroq ta’lim natijalariga erishish uchun tavsiyalar berish.	The use of AI to analyze students' learning behaviors and provide insights for better educational outcomes.
Sun'iy intellekt asosidagi ta’lim ilovalari —	Sun'iy intellekt yordamida interaktiv va shaxsga moslashtirilgan ta’lim beruvchi dasturlar.	Applications that use AI to provide interactive and personalized learning experiences.
Ta’limda virtual reallik (VR)—	Sun'iy intellekt yordamida yaratilgan immersiv muhitlar, bu orqali virtual simulyatsiyalar orqali ta’lim samaradorligi oshiriladi.	AI-driven immersive environments that enhance learning through virtual simulations.
Ta’limda kengaytirilgan reallik (AR)—	Sun'iy intellekt yordamida haqiqatga yaqin raqamli axborot qo‘shilgan interaktiv o‘qitish muhiti.	AI-enhanced real-world environments that overlay digital information for interactive learning.
Sun'iy intellekt yordamida plagiatni aniqlash—	Sun'iy intellekt yordamida o‘quvchilarning ishlarini tahlil qilib, plagiatni aniqlash va akademik halollikni ta’minlash.	AI-based tools that analyze students' work and detect similarities to prevent academic dishonesty.
Chuqur o‘rganish —	Katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish va qaror qabul qilish jarayonini yaxshilash uchun neyron tarmoqlardan foydalanadigan mashinaviy o‘rganish sohasi.	A subset of machine learning that uses neural networks to analyze large amounts of data and improve decision-making.
Neyron tarmoq—	Inson miyasi asosida yaratilgan kompyuter tizimi bo‘lib, u sun'iy intellektga naqshlarni aniqlash va bashorat qilishga yordam beradi.	A computer system modeled after the human brain that helps AI recognize patterns and make predictions.

Termin	O‘zbek tilidagi sharhi	Ingliz tilidagi sharhi
Algoritm—	Sun'iy intellekt tizimlari ma'lumotlarni qayta ishlash va qaror qabul qilish uchun foydalanadigan qoidalar va bosqichlar to'plami.	A set of rules and steps that AI systems use to process data and make decisions.
Bashoratli tahlil—	Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning natijalari, o'rganish tendensiyalari va ta'lim natijalarini oldindan bashorat qilish.	The use of AI to predict student performance, learning patterns, and educational outcomes.
Sun'iy intellekt yordamida o'qitish—	O'qituvchilarga dars rejasi tuzish, kontent yaratish va o'quvchilarni baholashda yordam beradigan sun'iy intellekt vositalari.	The use of AI tools to help teachers with lesson planning, content creation, and student assessments.
Avtomatlashtirilgan fikr-mulohaza—	Sun'iy intellekt tomonidan o'quvchilarning yozma ishlariga beriladigan avtomatik tavsiyalar va tuzatishlar.	AI-generated suggestions and corrections for students' assignments and writing tasks.
Real vaqt tarjimai—	Ko'p tilli ta'lim uchun nutq yoki matnni real vaqt rejimida tarjima qiladigan sun'iy intellekt texnologiyasi.	AI-powered translation tools that instantly translate speech or text for multilingual education.

MODUL YUZASIDAN SAVOLLAR

№	Savol matni
1	Sun'iy intellekt tushunchasiga berilgan eng to'g'ri ta'rifni toping:
2	Sun'iy intellekt sohasidagi tadqiqotlarning dastlabki bosqichi qaysi yilda boshlangan?
3	Dartmut konferensiyasi sun'iy intellekt tarixida qanday ahamiyatga ega?
4	Sun'iy intellektning asosiy yo'nalishlaridan biri bu:
5	Mashinaviy o'rganish (Machine Learning) nima?
6	Til o'rganishda sun'iy intellekt qanday yordam beradi?
7	Duolingo dasturining sun'iy intellektga aloqador jihati nima?
8	Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan ovozli yordamchilar qanday imkoniyat yaratadi?
9	Quyidagilardan qaysi biri sun'iy intellekt dasturining xususiyati hisoblanadi?
10	Sun'iy intellektda 'neyron tarmoqlar' nimaga asoslanadi?
11	Sun'iy intellekt dastlab qaysi sohalarda qo'llanilgan?
12	Alan Tyuringning qanday asari SI rivojiga hissa qo'shgan?
13	Sun'iy intellektning rivojiga dastlabki turtki bo'lgan omil nima edi?
14	Sun'iy intellekt uchun dastlabki test nima deb ataladi?
15	Inson tafakkuriga eng yaqin sun'iy tizim qanday tuziladi?
16	Dastlabki SI dasturlaridan biri bu...
17	Quyidagilardan qaysi biri tinglab tushunish ko'nikmasini o'rgatishda sun'iy intellekt texnologiyasining afzalligi hisoblanadi?
18	ChatGPT orqali YouTube videolarini topish uchun qanday buyruq beriladi?
19	Twee.com platformasida qaysi funksiya yordamida video asosida savollar yaratiladi?
20	Gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda Microsoft PowerPoint 'Rehearse with Coach' funksiyasi nima imkoniyat beradi?
21	Google Gemini ilovasining qaysi xususiyati so'zlashuvdagi xatolarni aniqlashga yordam beradi?
22	Quyidagilardan qaysi biri ChatGPT'ning sun'iy intellektga oid xususiyatlaridan biridir?
23	Talaffuzni avtomatik baholovchi sun'iy intellekt vositasi qaysi dasturda mavjud?
24	Sun'iy intellekt yordamida dialog tashkil qilish imkonini beradigan vosita:
25	Quyidagi sun'iy intellektga asoslangan ilovalardan qaysi biri tinglash va o'qish ko'nikmasini rivojlantiradi?

26	Sun'iy intellekt vositalarining yozish ko'nikmalariga ta'siri nimada ko'rinadi?
27	Wordtune ilovasi asosan nima uchun qo'llaniladi?
28	Wordtune dasturida 'Expand' funksiyasi nima vazifani bajaradi?
29	Sun'iy intellekt (misol uchun ChatGPT) yordamida tayyor yozilgan matnni aniqlash mumkinmi?
30	Gptzero.me ilovasi nima uchun ishlatiladi?
31	Quillbot.com ilovasining 'Summarizer' bo'limi qanday maqsadda ishlatiladi?
32	twee.com saytida qanday imkoniyatlar mavjud?
33	Sun'iy intellekt yordamida essayning qanday jihatlarni tahlil qilish mumkin?
34	Sun'iy intellekt algoritmi deb nimaga aytiladi?
35	Chat-bot nima?
36	Geymifikatsiya nima?
37	Ta'limda virtual reallik (VR) deganda nimani tushunasiz?
38	Quyidagi dasturlardan qaysi biri sun'iy intellektdan foydalanmaydi?
39	AR va VR texnologiyalari quyidagi qaysi sohada sun'iy intellekt bilan birgalikda faol qo'llanmoqda?
40	Chatbotlardan xorijiy til darsida qanday asosiy maqsadda foydalanish mumkin?

VII. ADABIYOTLAR RO‘YXATI

VII. ADABIYOTLAR RO'YXATI

I. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining asarlari:

1. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoev SH.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 592 b.
3. Mirziyoev SH.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. T.: “O'zbekiston”, 2018. – 507 b.
4. Mirziyoev SH.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild.– T.: “O'zbekiston”, 2019. – 400 b.
5. Mirziyoev SH.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild.– T.: “O'zbekiston”, 2020. – 400 b.

II. Normativ-huquqiy hujjatlar:

6. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 17 fevraldagi “Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-4996-sonli Qarori.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 12 iyundagi “Oliy ta'lim muassasalarining rahbar va pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida”gi PF-4732-sonli Farmoni.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 avgustdagi “Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to'g'risida”gi PF-5789-sonli Farmoni.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 23 sentabrdagi “Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi 797-sonli Qarori.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi “O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5847- sonli Farmoni.

II. Maxsus adabiyotlar:

13. Almasri, F. (2024). Exploring the impact of artificial intelligence in teaching and learning of science: A systematic review of empirical research. Research in Science Education, 54, 977-997;

14. Chaudhry, M. A., & Kazim, E. (2021). Artificial Intelligence in Education (AIEd): A high-level academic and industry note. AI and Ethics;
15. Crompton, H., Edmett, A., & Ichaporia, N. (2023). Artificial Intelligence and English Language Teaching: A Systematic Literature Review. *Journal of Educational Research*, 32(1), 101-119;
16. Fitzpatrick, D. (2024). The AI Classroom: The Ultimate Guide to Artificial Intelligence in Education;
17. M.Xurramov. Oliy ta'lim muassasalari faoliyatiga sun'iy intellekt texnologiyasini joriy etish [Matn]: metodik qo'llanma / M.Xurramov. K.Xalmuratova. – T.: “Yetakchi nashriyoti”, 2024;
18. OECD (2019), Artificial Intelligence in Society, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/eedfee77-en>;
19. Walter, Y. (2024). Embracing the future of artificial intelligence in the classroom: The relevance of AI literacy, prompt engineering, and critical thinking in modern education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21(15).
20. Yu, S., & Lu, Y. (2021). *An Introduction to Artificial Intelligence in Education*. Springer.

III. Internet saytlar:

21. <http://edu.uz>
22. <http://lex.uz>
23. <http://bimm.uz>
24. <http://ziyonet.uz>
25. <http://natlib.uz>

VII. ADABIYOTLAR RO‘YXATI

ADABIYOTLAR RO'YXATI

MODUL YUZASIDAN SAVOLLAR

№	Savol matni
1	Sun'iy intellekt tushunchasiga berilgan eng to'g'ri ta'rifni toping:
2	Sun'iy intellekt sohasidagi tadqiqotlarning dastlabki bosqichi qaysi yilda boshlangan?
3	Dartmut konferensiyasi sun'iy intellekt tarixida qanday ahamiyatga ega?
4	Sun'iy intellektning asosiy yo'nalishlaridan biri bu:
5	Mashinaviy o'rganish (Machine Learning) nima?
6	Til o'rganishda sun'iy intellekt qanday yordam beradi?
7	Duolingo dasturining sun'iy intellektga aloqador jihati nima?
8	Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan ovozli yordamchilar qanday imkoniyat yaratadi?
9	Quyidagilardan qaysi biri sun'iy intellekt dasturining xususiyati hisoblanadi?
10	Sun'iy intellektda 'neyron tarmoqlar' nimaga asoslanadi?
11	Sun'iy intellekt dastlab qaysi sohalarda qo'llanilgan?
12	Alan Tyuringning qanday asari SI rivojiga hissa qo'shgan?
13	Sun'iy intellektning rivojiga dastlabki turtki bo'lgan omil nima edi?
14	Sun'iy intellekt uchun dastlabki test nima deb ataladi?
15	Inson tafakkuriga eng yaqin sun'iy tizim qanday tuziladi?
16	Dastlabki SI dasturlaridan biri bu...
17	Quyidagilardan qaysi biri tinglab tushunish ko'nikmasini o'rgatishda sun'iy intellekt texnologiyasining afzalligi hisoblanadi?
18	ChatGPT orqali YouTube videolarini topish uchun qanday buyruq beriladi?
19	Twee.com platformasida qaysi funksiya yordamida video asosida savollar yaratiladi?
20	Gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda Microsoft PowerPoint 'Rehearse with Coach' funksiyasi nima imkoniyat beradi?
21	Google Gemini ilovasining qaysi xususiyati so'zlashuvdagi xatolarni aniqlashga yordam beradi?
22	Quyidagilardan qaysi biri ChatGPT'ning sun'iy intellektga oid xususiyatlaridan biridir?
23	Talaffuzni avtomatik baholovchi sun'iy intellekt vositasi qaysi dasturda mavjud?

24	Sun'iy intellekt yordamida dialog tashkil qilish imkonini beradigan vosita:
25	Quyidagi sun'iy intellektga asoslangan ilovalardan qaysi biri tinglash va o'qish ko'nikmasini rivojlantiradi?
26	Sun'iy intellekt vositalarining yozish ko'nikmalariga ta'siri nimada ko'rinadi?
27	Wordtune ilovasi asosan nima uchun qo'llaniladi?
28	Wordtune dasturida 'Expand' funksiyasi nima vazifani bajaradi?
29	Sun'iy intellekt (misol uchun ChatGPT) yordamida tayyor yozilgan matnni aniqlash mumkinmi?
30	Gptzero.me ilovasi nima uchun ishlatiladi?
31	Quillbot.com ilovasining 'Summarizer' bo'limi qanday maqsadda ishlatiladi?
32	twee.com saytida qanday imkoniyatlar mavjud?
33	Sun'iy intellekt yordamida essayning qanday jihatlarni tahlil qilish mumkin?
34	Sun'iy intellekt algoritmi deb nimaga aytiladi?
35	Chat-bot nima?
36	Geymifikatsiya nima?
37	Ta'limda virtual reallik (VR) deganda nimani tushunasiz?
38	Quyidagi dasturlardan qaysi biri sun'iy intellektdan foydalanmaydi?
39	AR va VR texnologiyalari quyidagi qaysi sohada sun'iy intellekt bilan birgalikda faol qo'llanmoqda?
40	Chatbotlardan xorijiy til darsida qanday asosiy maqsadda foydalanish mumkin?

VIII. ADABIYOTLAR RO'YXATI

I. ADABIYOTLAR RO'YXATI

I. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining asarlari:

1. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoev SH.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 592 b.
3. Mirziyoev SH.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. T.: “O'zbekiston”, 2018. – 507 b.
4. Mirziyoev SH.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild.– T.: “O'zbekiston”, 2019. – 400 b.
5. Mirziyoev SH.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild.– T.: “O'zbekiston”, 2020. – 400 b.

II. Normativ-huquqiy hujjatlar:

6. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 17 fevraldagi “Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-4996-sonli Qarori.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 12 iyundagi “Oliy ta'lim muassasalarining rahbar va pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida”gi PF-4732-sonli Farmoni.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 avgustdagi “Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to'g'risida”gi PF-5789-sonli Farmoni.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 23 sentabrdagi “Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi 797-sonli Qarori.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi “O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5847- sonli Farmoni.

II. Maxsus adabiyotlar:

13. Almasri, F. (2024). Exploring the impact of artificial intelligence in teaching and learning of science: A systematic review of empirical research. *Research in Science Education*, 54, 977-997;
14. Chaudhry, M. A., & Kazim, E. (2021). Artificial Intelligence in Education (AIED): A high-level academic and industry note. *AI and Ethics*;

15. Crompton, H., Edmett, A., & Ichaporia, N. (2023). Artificial Intelligence and English Language Teaching: A Systematic Literature Review. *Journal of Educational Research*, 32(1), 101-119;
16. Fitzpatrick, D. (2024). *The AI Classroom: The Ultimate Guide to Artificial Intelligence in Education*;
17. M.Xurramov. Oliy ta'lim muassasalari faoliyatiga sun'iy intellekt texnologiyasini joriy etish [Matn]: metodik qo'llanma / M.Xurramov. K.Xalmuratova. – T.: “Yetakchi nashriyoti”, 2024;
18. OECD (2019), *Artificial Intelligence in Society*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/eedfee77-en>;
19. Walter, Y. (2024). Embracing the future of artificial intelligence in the classroom: The relevance of AI literacy, prompt engineering, and critical thinking in modern education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21(15).
20. Yu, S., & Lu, Y. (2021). *An Introduction to Artificial Intelligence in Education*. Springer.

III. Internet saytlar:

21. <http://edu.uz>
22. <http://lex.uz>
23. <http://bimm.uz>
24. <http://ziyonet.uz>
25. <http://natlib.uz>